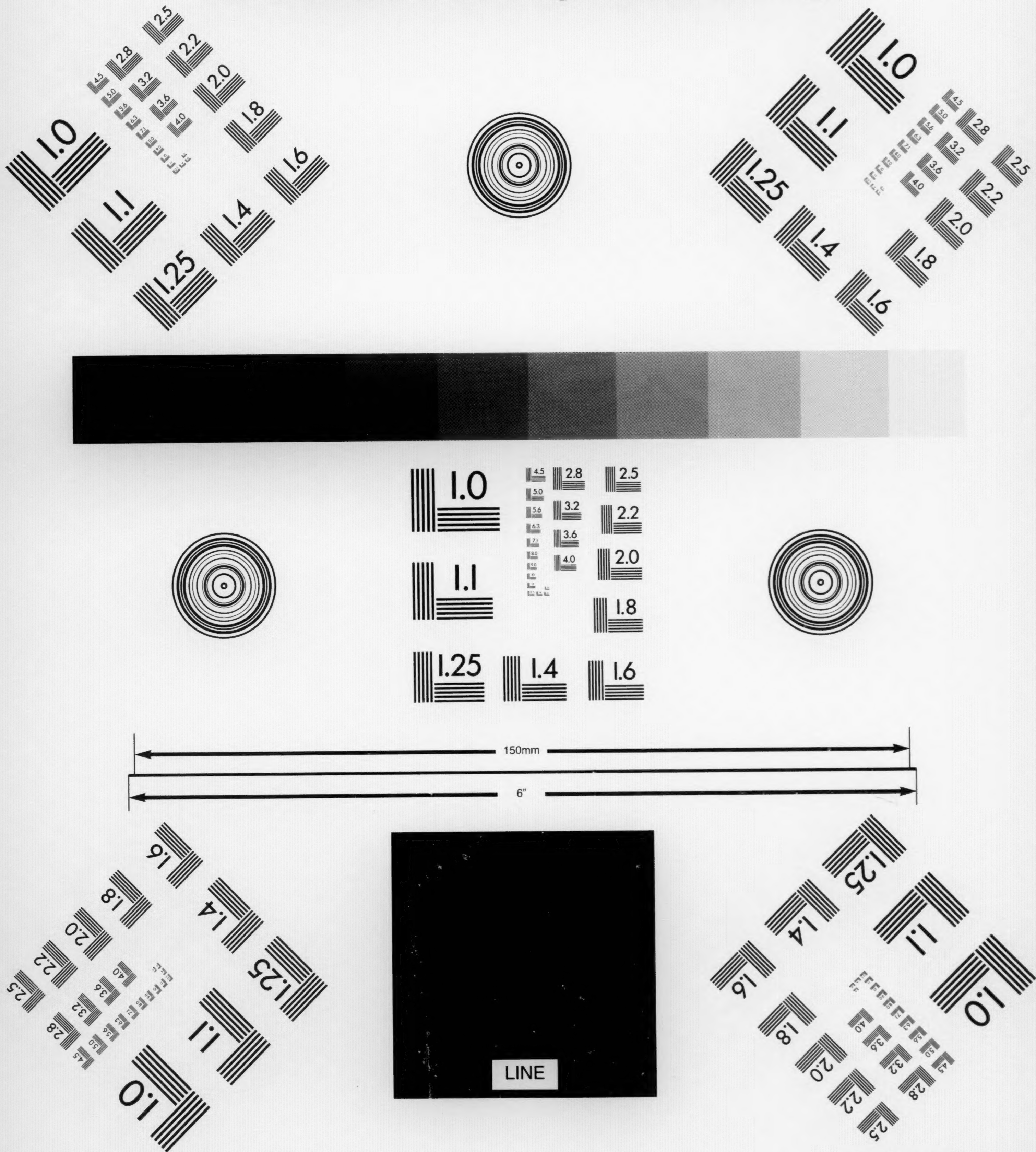

START

CONTROL TEST TARGET for Kodak Quality Monitoring

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.

It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.

Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

A-2289 CAT 800 7403 Rev. 2/00 @ Eastman Kodak Company, 2000 Printed in U.S.A.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT
IMAGING

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Microfilmed 2004
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH
DRAMA

PRESERVATION
PROJECT

YIVO
LIBRARY

REEL

Y-20004-1876.2

Lerner, Joseph Judah.
Zshidovka: di Yudin : a
tragedye in finf akten .
Varsha: Y. Lidski, 1903

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2004- 1875.2

Lerner, Joseph Judah, 1849-1907.

Zshidovka : di Yudin : a tragedye in finf akten . 3rd ed.

Varsha : Y. Lidski, 1903

68 p.

1. Yiddish drama.--lcsh

I. I. Poland-Warsaw

ID: NXYH01-B3279 CC: 9114 DCF: [HBR]
CALL: /106097c

Reduction ratio X 10.0

זשידאוווקא

דיא יודין

א טראגעדיע אין פינף אקטען

נאך פערשידענע קוועללעך בעארבייטעט

פון

י. י. לערנער.

ווארשא

די פערזאנען:

אליעזר . א יוד .
רחל . זיין מאכטער .
בראני . קארדינאל , פרעזידענט פֿון דער קאנסטאנצער
פֿערזאמלונג .
לעאפאלד . א קייזערליכער פרינץ .
רודזשיערא . דער גרויסער הויפטמאן פֿון דער שטאָרט קאנסטאנץ .
יעוודאק ע . א פרינצעסין .
אלבערט . איין אָפֿיציר

קייזערליכע סוויטע , דיענער , פֿאלק .

עס געהערט פֿאר איהם יאָהר 1414 אין קאנסטאנץ .

דיא אללע אַרטער , וואס זענען געדרוקט מיט א גרעסערער
שריפט , זענען אַקוראַט צוגעפֿאַסט צו דער סוויק פֿון הלוי'ס אָפערע
„זשידאָוקא“ און אזוי האָט מען זיי געזונגען אין יודישען טהעאַטער
אין אַרעסא .

עֲרֵשֶׁת עֵר אָקט.

רעכטס א קירכע, לינקס איין עק הויז, וואו עס וואהנט
א גאלדארבייטער; אויף דעם פלאץ שפריצען פאנטאנען, פאן
דער קירכע הערט מען א געכעט, ביים פאליש קניען אייניגע.

עֲרֵשֶׁת עֵר סְצֵעֲנֶה

קאהר. נאר דיה, גאטט, לויפן

זעגן מיר אהער געקומען,

גרויס איז אונזער פרייד,

נאר דו זיי געלויבט, באשעפער!

איינער. (פונעם פאלק) וואס קאן דאס אזוינס באשייטען?
ארבייט שטארט אונזער יום טוב?

קאהר. דאס איז דער שלעכטער יוד אליעזר,

ער ארבייטט אונ שטארט,

יא, דאס איז ער, דער אפיקורס,

נאר ער שטעללט זיך אונמער

אונזער שמחה היינט צו פארשטארן.

א גאטט! דאס איז ער!

אט קומט ער! זעהט נאר — ער קומט!

(אליעזר בעווייזט זיך ביי דער טהור מיט רחל'ן).

צווייטע סצענע

אליעזר. (צו די ארבייטער) מיט חשק ארבייט קינדער, וועט
 זיך ביי אייך האלטן די ברכה, נאטט האט פיינט
 א פוילען, אונג נאר פאר מיה גיט ער הצלחה.
 רחל. קום, ליעבער פאטער, לאמיר גיך אוועק געהן...
 זעהסט ווי אלע קינדער אויף אונז.
 אליעזר. נאטט איז מיין פאטער! מיר געהט נאר גיט אן,
 ארבייט קינדער!
 רחל. אן, וואס וועט זיין מיט דיר? מיין הארץ איז פול
 מיט שרעק! זעה נאר דארט: די ווילדע פחנה וויל
 אין אונז זיך גוקס זיין, לאמיר גיך אוועקגעהן. (זי שלעפט איהם
 אריין אין שטוב).

דריטע סצענע

קאהר. הושענא! זיך לויבען מיר - נאטט!
 גרויס ביזט דו, שטארקער נאטט, הושענא!
 זיך לויבען מיר, דו הייליגער בעשיצער!
 גרויס איז אונזער פרייד אין היינטיגען טאג
 יא, מיר מאנען אלע פראהליך זיין.
 הושענא! געלויבט איז נאטט אין היממעל!
 הושענא! הושענא! געלויבט ביסט דו נאטט!
 דיין הילף איז ביי אונז שטאנדיג דא.
 נאר אויף דיר האפפן מיר אלליין,
 דער פאר זינגען מיר אינאיינעם
 אונג לויבען נאר זיך אלליין.

האר אונז צו, בעשיצער!
 א, גרויסקער שטארקער נאטט, הושענא!

(לעאפאלד קומט אן איינגעוויקעלט אין א פלאשטש, ער קוקט זיך
 ארום, אלבערט דערזעהט איהם אונג לויפט כאלד צו איהם צו).

פירטע סצענע

אלבערט. וואס זעה איך! איהר פריינד, זענט אין קאנסטאנץ.
 אונג אזוי אנגעטוהן?
 לעאפאלד. שווייג, אלבערט, איך וויל קיינער זאל מיר דא
 נישט דערקענען.
 אלבערט. אין הויף קוקט מען שוין לאנג אויף אייך ארויס
 אויך די פירסטין...
 לעאפאלד. קיינער, אויך מיין פרוי, דארף נישט געוואר
 ווערן, אז איך בין דא. איך רעכען, אז דו קאנסט
 בעהאלטען א סוד?

(אלבערט פארבייגט זיך אונג ביידע געהען אוועק אין פערשידענע
 וויטען, עס קומט ארויס רודישערא מיט סאלדאטען).

פינפטע סצענע

רודישערא. צוליעב היינטיגען יום טוב האט די גרויסע פאך.
 ואממלונג ארויסגעגעבן א באפעהל, וואס איך
 וועל אייך איהם דא באלד איבערלייגען. (ער לייענט). מיט דעם
 אויבערשטינס הילף האט דער פריינד לעאפאלד צושלאגען דיא
 שונאים - די הוסטען, אונג צוליעב דעם גרויסען חסד האט דער
 קאנזער אונג דער קארדינאל בראני, אלס פארשטעהער פון דער

קאנטאנצער פערזאמלונג. בעשלאססן היינטיגען מאג דעם פאלק
פאר א יום טוב צו בעשטיממען.

אללע. הא!

רודזשיערא. פון אין דער פריה אן וועט מען אין אללע קירכען
גאטט בעמען און נאך האלבען מאג וועט מען
לאזן פארן עולם וויין פון אללע פאנטאנען אין שטאדט (מע הערט
קלאפן) וואס האר איך! צו האב איך גיט קיין טעות? ווער קאן
אונז שטארין מיט ויין קלאפען? וואס פאר א שלעכטער מענטש
ערלויבט זיך אין אזא מאג צו ארבייטן?

אללע. דאס איז דער יוד אליעזר!

רודזשיערא. (צו די סאלדאטן) געהט אהין, און ברענגט מיר
דעם רשע, איך וועל פאר איהם די גראסע
שטראף אויסוועגן.

אללע. א מוידט אויף די יודען! (סאלדאטען שלעפען
ארויס מיט געוואלד אליעזרן און רחל'ן)

זעכסטע סצענע

רחל. א, מתייערער פאטער! וויא וועלען דיך דער-
הרגענען! (צו רודזשיערא) גרויסער הערר!
דערבארסט אייך!

רודזשיערא. פאר דיין שלעכטסקייט, דו יוד, וועסטו מיטן
לעבען באצאהלען! ווי אזוי האסטו דיר ערלויבט
אום יום טוב צו ארבייטן? וויסטו דען גיט, וואס עס ערנאמטעט
דיך נאך אונזערע דינים?

אליעזר. וואס דארף איך בכבוד לעגן אויף אייגערע גימם
טובים, אז איהר האט קיין תורה ארץ גיט פאר
אונזערע? וואס געהען מיר אן אייגערע דינים, אז זיי קאנען

פארנוערען א מענטש הארעווען און עהרליך ויין שטיקל ברויט
פארדינען?

רודזשיערא. ווי האסטו געוואנט, יוד, זיך ארויסשטעללען געגען
אונזער באפעהל?

אליעזר. וואס זשע האב איך דא חוטא גיווען? צו אייגער
רעליגיאן געהאר איך גיט, און אונזער גאט
פארנוערט גיט קיין ארבייט.

רודזשיערא. (צום פאלק) איהר הארט זיגע זיגדיגע רעד גענין
גאטט? איהר געהט, ווי ער טרעט אונזער געגען
מיט די פיס?

אללע. מוידטן איהם!

אליעזר. האלטען זאל איך פון אייער געגען? דורך איהם
זיגען מייגע קינדער פארמאכט געווארן, דורך
איהם געגען זיי גיקומען אויפן פייגער!

רודזשיערא. דאס וועט אויך מיט דיר זיין!

רחל. (קניעט פאר רודזשיערא) האב גאטט אין הארצען.

דו קריסט, האב רחמנות אויף מיין אלמען טאטען!

אין האלב לעבן - זיגע מרייגע קינדער, ויין שטיצע אויף דער
עלמער - האט מען שוין ביי איהם צוגענומען, ווילט איהר איהם
נאך דאס איבריגע בערויבען? געסט זשע מיר בעסער צו, מוטשעט
מיד, הרגעט מיר, נאר איהם, מיין מתייערען פאטער, מושעפעט
גיט, לאזט איהם רותי זיגע לעצטע יאהרען אויסלעבען.

רודזשיערא. פיהרט זיי אונזעק פון דאנען!

אללע. מוידטן איהם!

אליעזר. ערגירעניג דיך גיט, מתייערע פאטער, פאר די
אונגעשען. פאר די פלומזיגער! איך בין מקבל

מייגע יסורים באהבה, מן הסתם הייסט גאטט אזוי... און דו,
אונגליקליך זייד פאלק, מיין גיט, אז דיר געראטעט עס, דאס איז

דעם אויב ער שטעט נאך צווייין מישפט איז מיר ליעב, און
דיך האסט איהן אונז לאזן פון דיר.

אללע. נאר טויטן איהם! דער קארדינאל געהט! (עס
ווערט ארעש צווישן פאלק, אללע טרעטן אב
מיט דרך ארץ. דער קארדינאל קומט אן אין א לאנגען רויטען
מאנטעל, וואס קליינע פאזשען טראגן נאך די עקען).

זיבעטע קאצענע

רודזשיערא. גוט! אט קומט טאקי אן דער פרעזידענט פון דער
גרויסער פערזאנלונג. דער האכזינדיגער
קארדינאל בראני, וועט ער זי אלליין דעם מישפט ארויסגעבן.

בראני. וואוהין פיהרט איהר די מענטשען?
רודזשיערא. דאס זענען יודען! צום טויט מוזען זיי פארמישפט
ווערען.

בראני. פאר וואס?
רודזשיערא. זיי האבן זיך ערלויבט אין אזא יום טוב צו
ארבייטן.

בראני. (צו אליעזר) קומט אהער! ווי אזוי הייסט איהר?
אליעזר. (קאלט) אליעזר.

בראני. מיר דאכט זיך, דער נאמען איז מיר גיט פרעמד.
אליעזר. (איראניש) קאן זיין!

בראני. שוין נאכץ לאנג, נאר ערנעץ האב איהן אייך
געזעהן.

אליעזר. נא, אין רוים איז עס געווען, נאר איהר זענט
נאך דאמאלס אויף אזא הויכער סדרה גיט
געשטאנען. איהר האט נאך דאמאלס א פרוי ... געהאט ... איהר
האט זי ליעב געהאט.

בראני. א שווייגט! דאס געפיהל פון א מאנן און פון א
טאטען דארפט איהר פארשוויגען ... אללעס

האט מען ביי מיר צוגענומען, נאר איין נאטט, דער פאטער פון
אללע אונזליקליכע, איז מיר געבליבען, איהן האב מיר גענומען
צוגעברוהת תבואה, איצט בין איך זיין קנעכט, זיין פאסטור, זיין
דיענער.

אליעזר. אונז זוכט אונז צו רודף?

בראני. גיין, אייך צו ראטעווען!

אליעזר. האסטו דען פארגעסען, אומבארמיהעדיגער, אז
דורך דיר בין איך פון רוים ארויסגעטריבען געווארן?
בראני. פאר דייער זינד האט דאס פאלק פארלאנגט דאס
לעבן ביי דיר צוגענומען, אונז איך האב דיר נאר
געהייסן ארויסטרייבן, איצט וועל איך דיר אויך אזא חסד בענווייגען.

רודזשיערא. א נאטט! איהם קאן מען גיט בענגאדיגען!

בראני. אונז איך בענגאדיג איהם פארט! ביזט פרייא
אליעזר! לאמיר בעסער זיין גוטע פריינד, מיין
ברודער, אונז אויב איך האב דיר פאליידיגט אומגערין - זיי זשע
מיר מוחל!

נאר דורך קנאה

נאר דורך שנאה

בלייבען זיי פרעמד

אונז ווייט פון אונז,

מיט פריינדשאפט אפער

קאנן מיר דאך

זייער ליעבע געוויינען

לאמיר זשע זיי אללע

נאר אהן האם אין הארץ
א צונד מוחל זיין.
ווייל אלע האבען מיר
נאר איין פאטער אין היממעל!

רחל . וואס פאר א גליק מיר בלייבן יעצט פריי .
אליעזר . נאך איבער איז מיר ויין רחמנות , ווי מיט שפיוען
שטעקט עס מיר דורך .
בראני . ברידערליך לעבן יא בארפין מיר , אזוי באפעהלט
אונזער הייליג געזעץ , נאר ליעבע ווי לאמיר
באזיינען , אזוי באפעהלט אונזער הייליג געזעץ .

(דער קארדינאל געהט אוועק און אללע באלייטען איהם) .

אליעזר . (צו רחל) געה אריין , מיין טאכטער , פארשליס
די טויר , עס איז ערב יום טוב , מאך אלדינג
פארמיט , איך קום באלד צוריק .

(רחל געהט אריין אין שטוב , אליעזר געהט אוועק גלייך מיט
דער גאס און לעאפאלד קומט ארויס פון דער לינקער זייט) .

אכטע סצענע

לעאפאלד . (קוקט זיך ארום)
דאס פאלק איז זיך צו גאנגען .
נאקענט בין איך צום ציעל ,
באלד וועל איך זי זעהן
דאס מיינער הימליש קינד ,
מיין שמחה איז היינט גרויס !

ער געהט צו צו אליעזר'ס הויז
א רחל מיינע ! פארנעהם
אצונד מיין געזאנג !
אה , שווער איז דאס בענקען ,
פון דיר ויין צושיידט ,
נאר שטאנדיג זיך מיטשען ,
ניט וויסען פון קיין רוה .
נאר דער שאנער טאג קומט ,
מיין גליק הייבט אן צו שיינען ,
ווי גרויס איז יעצט מיין פרייד .
מיין מלאך זעה איך באלד ווידער ...
יא , גליקליך בין איך שוין יעצט ,
באלד זעה איך ווידער מיין מיינערן מלאך ,
באלד זעה איך ווידער דיך - רחל מיין לעבען !
ווי גרויס איז מיין פרייד !
מיין גליק האט קיין עק !

רחל . (ביים פענסטער) מיט מיר ביזנו ווידער מיין
מיינער פריינד ! פאר גליק , פאר פרייד , קלאפט
מיר מיין הארץ , ציטערט די ברוסט .
לעאפאלד . מיר זעהען זיך ווידער , א גליקליכער טאג , גרויס
איז מיין שמחה , נאר אין איין עק .
רחל . (קומט ארויס) דו ביזט עס שמואל ?
לעאפאלד . איך בין עס , דיין געטרייער פריינד .
רחל . וואס זשע ? האסטו אלדינג עררייכט וואס דו האסט
ערווארטעט ?

לעאפאלד. אללע מינע האפגענונגען באשטענען נאר אין
דיין לעבע.

רחל. קאן איך דיר דען נישט ליעב האבען? ... צו איין
רעליגיאן געהערען מיר, איין נאטט דיענען מיר.
אונ דיין קונסטלער-טאלענט איז ביי מיר שטייערער פון אללע
אונזרות אין דער וועלט.

לעאפאלד. מיין שטייערע רחל, וואו קאנען מיר נאך היינט
ויר זעהען?

רחל. צו מיין פאטער קאנסטו היינט קומען.
לעאפאלד. ווער ווייסט וואס ער וועט ויר טראכטען...
רחל. נישט קיין, האב קיין סתם נישט, היינט איז ערב
פסח, אט קומט דער הייליגער יום טוב.

לעאפאלד. (אין א זייט) מיין נאטט!
רחל. ביים טאטען וועלן אללע יודען זיין פארזאמעלט.
טאנעטו אויך א נאכט זיין (זי וויל נעהן).

לעאפאלד. נאך איין מינוט!
רחל. געה ניר אוועק, אט קומט אן אהער אויפן פלאץ
א גרויסער עולם.

לעאפאלד. האר מיר נאר אויס, רחל!
רחל. גיין, גיין, ערשט אויף דער נאכט, זיי געזונד!

(זי געהט אוועק, לעאפאלד פארזאמלט זיך אין פלאשטש אונ
פארמישט זיך צווישען עולם, וואס קומט אן פון דער רעכטער זייט).

ניינטע סצענע

קאהר. נאר פראהליך

נאר לוסטיג

לאמיר אללע זיין.

פרינקען שטעלל

אויף דער שטעלל

לאמיר אללע זיין!

ניס געטראכט.

ניס געזארגט.

פרייליך זייט א צונד.

פון דעם גומען

וויין דעם זיסען

פערזוכט נאר געשווינד!

(אליעזר לויפט פון דער גאס, דאס פאלק נאך איהם אונ
באלד קומט אן רודזשיערא)

צעהנטע סצענע

אליעזר. וואס ווילט איהר פון מיר, ביי עמלק? מיין בלוט

דארפט איהר? דאס לעבען זאל איך אייך אוועק-

געבען? איהר לאזט נישט קיין מעגלעכע א גאס איבערגעהן, אונ רופט

עס אן געזעץ?

אללע. מיט שטיינער פארנווארפט איהם! א טויט אויף

איהם!

רודזשיערא. ער איז שוין ווידער דא, דער פערפלוקטער יוד!

איצט מוז איהם שוין אונזער משפט טרעפן!

געהקט איהם! (מאלדאטין געהמען אליעזר, דאס פאלק וויל איהם

שלאען).

רחל. (לויפט ארויס) לאזט מיר, לאזט מיר! א, מיין

אומגליקליכער פאטער! (זי דערזעהט לעאפאלדן)

שמואל, דו ביזט דא? ענטלויף ניקער פון דאנען, ראטעווע זיך.
לאסן זיך אינאיינעם מיט מיין אלטען פאטער גיט פארלירען.

לעאפאלד. שרעק זיך נישט, ביין פאטער רעטטע איך! (ער
נעהמט ארויס זיין שווערד) וועמען דאס לעבען איז
לייב, זאל ער דעם יעדן אפלאזען.

אללע. ווער איז דער?

רודזשיערא. ווער וואנט עס זיך פאר דעם פערפלוקטען יודען
אנצונעהמען? (ער נעהט צו אונ דערוועגס
לעאפאלד) א גאט! (אויף באפעהל פון לעאפאלד) לאזט זיי
פריי, בעריהרט זיי נישט, איך באפעהל עס! (אללע צוגעהען זיך).

עלפטע סצענע

רחל. נאר אנס איז דא געשעהן! זיי קומט עס אבער
אז פאר שמואלן זאלן אללע אפטרעטען מיט פחד
אונ מיט מורא? ... טהייערער פאטער, וואס קאן דאס זיין?
אליעזר. ווער דער מלאך איז, וואס גאטט האט איהם
אראפגעשיקט אונ צו באשטענען - ווייס איך גיט,
פונקט אזוי ווי דו, מיין קינד, נאר אז ער איז יא א גוטער שולד
פון זיין ליעבען גאטען, מאנען מיר דורך איהם אלליין טאק
אפגעבען דעם גרויסען שבת אונזער בורא, (צו לעאפאלד) נאר א
שוואכען דאנק קאן איך דיר אויסדריקען, ערלער יונגעראמאן!
לעאפאלד. גיין! נישט מיר, אליעזר, ביזטו דעם דאנק שולדיג!
איך בין נאך גליקליך, וואס איך האב געקאנט
דיר אונ זיין שאנער פאכטער דאס לעבען רעטטען מיט דער הילף
פונם גרויסען גאט, וואס נאר איהם אלליין דארפען מיר אללע
דאנקען.

אליעזר. איין מיין הפלה צו גאט, וויל איך אבער אין זינען

האבען דעם וואס דער אייבערשטער האט מונח געווען צו ראטעווען
יודעשע גפשות, זאג זשע מיר - ווער ביסטו, ווי הייסטו, אונ ווי
קומסטו צו-ג? אזא מדרגה?

לעאפאלד. איך בין איין ארעמער יוד, א מאלער, אין וויען
געבוירען. די לעצטע צייט האב איך אין זשענעווא
פערבראכט אונ דארטען איז דעם פרינץ לעאפאלד מיין ארבייט
נעהער געפאלען, האט ער מיר געהייסען פאררען קיין קאנסטאנץ
איהם דא ערנווארטען אונ דאס בילד פון דער פרינצעסין געוואקסע
אראפגעמען, נאר כדי איך זאל נאר גיט מורא האבן, אונ מע זאל
מיך דא שאהן אויפגעהמען, האט מיר דער פרינץ א פינגערל מיט
געגעבען ... נא, בין איך גראד איצט אנגעקומען אין שטאדט אריין ...

רחל. (אין א זייט) וואס רעדט ער? ...

לעאפאלד. דאס שלעכטע פאלק, איז אייך באפאלען, האב
איך מיך ענטשלאסען זאגלייך די קראפט פון דעם
רינג צו פרייווען ... אט דאס איז דער פח, וואס גאטט האט מיר
געשענקט, איך זאל אייך קאנען דאס לעבען רעטטען.

אליעזר. ערלויב מיר פארט, ערלער יונגעראמאן, זיך צו
בעדאנקען, אונ אזוי ווי דו ביזט פונקט ערב יום
טוב אנגעקומען אין א פערעמדער שטאדט, וויל איך דו זאלסט
אויף פסח מיין אונד זיין, אליעזרס טהור איז שטאנדיג אפגען פאר
אונזערע ברידער, אונ אז גאטט האט אונ ווייטער געהאלפען צו
דערלעבען דעם הייליגן טאג, וואס פל דאס ייטא וויבול, טאהרסטו
מיר גיט אפזאנען אונ ביי מיר דער טהייערסטער גאט זיין.

לעאפאלד. מיט גרויס שמחה געהט איך ביין איינלאדונג אן.

אליעזר. קומט זשע קינדער, די זון זעצט זיך שוין, עס איז
שוין פאלד צייט מנהח דאונגען (אב).

צוועלפטע סצענע

רחל . וואס האסטו געטוהן, שמואל? פאר וואס האסטו אפגעגארט מיין פאטער? שוין זעקס טאג, אז מיר זענען בעקאנט, און דאס האסטו אזוי ביזט ערשט היינט אנגעקומען? **לעאפאלד .** אהן דעם ליגען וואלט איך גיט געהאט דאס גליק אזוי גאנצעם צו זיין מיט דיר און דיר ארויסוואנען פון וואס מיין גאנץ לעבען הענגט אָפּ. **רחל .** איך פארשטעה דיר גיט, שמואל!

לעאפאלד . מיין טהייערע רחל! איך ווייס גיט, צו האט זיך דיר גיטראפן א מאל אין זיכען שלאף זעהן גומע חלומות, וואס דערקוויקען יעדעס אָפּ און ערפיללען דאס הארץ מיט פרייד, אזוינע חלומות, וואס מען וויל זיין זאלען עפּיג געדויערען, נאר קיין מאל גיט אויפהערען, און פלוצים זיך אויף האפען, פונם חלום זאל אפילו קיין זכר גיט בלייבען... דער אמתעם ווערט געדריקט, דאס הארץ שטעקט און די קאלטע מרויעריגע ווינקליקייט לעגט זיך ארויף ווי איין איינערנע פּרעס... אומזיסט וויל מען דעמאלט צומאכען די אויגען, אומזיסט זוכט מען אין דער פינגסטער די טהייערע אנגעגעהמטע בילדער, עס איז אָבער פארפאלען, און פון דעם זיסען הענגונג בלייבט נאר איבער א ווייטיג, וואס שטארט יאדערען לאנג די רוה פון דער קראנקער גיט... אויב דו האסט, רחל, איבערגעלעבט אזוינע וויכטיגע מינוטען, דארפסטו פארשטעהן, ווי גרויס, ווי שרעקליך זענען די שטערצען פון דעם מענטשן, וואס געדענקט זיין גליק נאר ווי דורכץ חלום, וואס זוכט זיין צופרידענהייט אין א פינגסטערין געדאנק... אָ רחל! איך בין גאָר יונג, נאר מיין קורץ לעבען איז שוין פאר- גיפּטעט דורך אַזעלכע חלומות, דורך אזוינע געדאנקען... יעצט איז מיין הילף נאר אין דיר; איך האב דיר געפונען, איז מיר אויפגעגאנגען א מארגענשטערן, וואס דארף פארטרייבען דיא

שרעקליכע נאכט פון מיין לעבען, דאריבער בין איך גרויס, מיט דיר אינאיינעם די גאנצע וועלט פארגעסען, וויל נאר דו האסט מיר געוויזען, וואס איז אזוינס, א וועלט, א לעבען.

רחל . דו ליבעסט מיר, שמואל? **לעאפאלד .** דו פראנסט, צו איך האב דיר ליב? גיין רחל, איך האב דיר גיט ליב: ליב האבען קאן מען נאר דעם מענטשען, וואס מען האלט איהם פאר וויינעם א גלייכין. אָבער דעם, וואס מען שטעלט איהם טויזענד מאל האבער פון זיך, וואס מען האלט פאר א הייליגסטעם, דעם מוז מען נאר פארגאסענען. גיט ליבען.

רחל . איך בין גיט אים שטאנד, שמואל, אזוי שאהן קענען ווי דו, נאר נאר אין פראנסטע ווארטער וועל איך דיר זאגען, אז איך האב דיר אויך ליב... דו ביזט ביי מיר טהייער געווארען, ווען איך האב דיר נאך דאס ערשטע מאל דערזעהן... לאמיר זשע דערפרייען מיין גומען פאטער, לאמיר פאר איהם אונזערע הערצער אפגענען: אין מיין גליק באשטעהט זיין גאנץ לעבען, וועט ער מיט שמחה דיר פאר א זאך אין דער משפחה אריינגעהערן... אָ, ווי הייליג וועט ווערן אונזער בונד דורך זיין ברכה!

לעאפאלד . דו ווייסט גאנץ גוט, רחל, אז דיין רצון איז ביי מיר גענוים גאנץ הייליג און טהייער, און איך צייל שוין איצט יעדע מינוט, ביז מיר וועלן קאנען אונזער ליבע דין אלטען פאטער פערטרויען, נאר איך מוז דיר זאגען, אז אין מיין לעבען איז דא א סוד, וואס איך קאן עס נאך אזוי גיט נישט מוהן, וואס צוליב דעם האב איך אויך געמוזט היינט זיין טאטען אָפּ- נארען. גלויב מיר אָבער, מיין טהייערע, באלד וועט קומען דער גליקליכער טאג, ווען איך וועל שוין פריי קאנען שטאלצירן מיט דיין זיסער גאמליכער ליבע.

ר ח ל : איך גלויב עס דיר, שמואל, גאר קאן דענן זיין
אזא סוד, וואס מען זאל איהם גיט מאכען? **ר ח ל :**
זיין א מאמען?
ל ע א פ א ל ד : עס זענען דא, מיין קינד, אזעלכע זאכען, וואס
איך דארף מיר גיט ערלויבען פאר דיר, אדער פאר
דיין עדלען פאטער ארויסצונאמען מאנסט אבער זיכער זיין רחל.
אז דאמט וואו עס איז דא ליעבע איז אויך דא מרייע.
ר ח ל : אה שמואל, ווען דו וועסט מיך חלילה אפגארען...
ל ע א פ א ל ד : דעמאלט וועט מיך גאטט שטראפען און זיין צאן
אויף מיר אויסניקען (אליעזר קומט ארויס).

ד ר י י צ ע ט ע ס צ ע נ ע

א ל י ע ז ר : איהר האט זיך שטארק פאררעדט, קינדער! איהר
האט גאר פארנעמען, אז ס'איז שוין יום טוב, ס'איז
שוין צייט צו דאווענען, און גאט דאנקען פאר די גרויסע חסדים,
וואס ער האט באוויזען א מאל אונזערע עלטערן, און אונז
היינטיגע מאן.
ר ח ל : זיי מיר מוחל ליעבער פאטער!
א ל י ע ז ר : מיר האבן א גוטען גאטט, ער וועט דיר מוחל
זיין (מע הארט מוויק).
ל ע א פ א ל ד : וואס זאל דאס באדייטן?
א ל י ע ז ר : קומט אללע גיך אריין! דאס געהערט דער צוג מיט
דעם קינדער סינימונד אלליין, לאמיר פון דאנען
אונזעק געהן, מיר זאלען צוליעב דער גרויסער שטחקה גיט האפען
דער הייל א שטיין.

(ווי געהן אללע אריין אין שטוב, סאלדאמען מיט פאהנען
מארשירען איבער דער סצענע, דער עולם שטעהט אין א ווייט
און זינגט).

ק א ה ר : לויבען דארפען מיר אונזער העלד.
פאר זיין געווינד טרינקען מיר!
גא, הייבט זשע אללע איהר די בעכער,
טרינקט זשע אללע שגעלל פיינאנד!
לעבען זאלל אונזער העלד!
ער איז דאס מאקי ווערטה,
ער האט דאס פארדיענט,
גיט אפ פבוד דעם גרויסען העלד!

(פון דער ווייטענס זעהט מען ווי מע פיהרט אונטער א חופה
דורך דעם קאזער סינימונד, און דער פארהאנג פאלט).

צ ו נ י י ט ע ר א ק ט

כוי אליעזר'ן אין שטוב, ער וועט אויבען אן באם טיש,
פון איין זייט רחל, פון דער אנדערער לע א פ א ל ד, ארום
זיי יודען און ווייבער, מע רעכט אפ דעם סדר).

ע ר ש ט ע ס צ ע נ ע

א ל י ע ז ר : א גאטט! האר אונזער תפלה,
פארנערס אונזער געבעט!
בעשיין דיין פאלק ישראל
פון דעם שונאים האנד!
פענווייז אונז דייןע נסים
זיי אונזערע אבות!

דו האסט זיי פון מצרים
 אויף א מאל בעפרייה'ם...
 אונ ווען איינער פון אייך
 זאל אונז אונטריי זיין —
 שיק אויף איהם דיין צארן,
 אויסמעק איהם פון
 אונזער הייליגען בונד

(ער גיט אללע מצה, לעאפאלד ווארפט די מצה אוועק אין א
 ווייט, רחל בעמערקט עס אונ דערשרעקט זיך).

אז איז די מצה,
 דאס הייליג ארים ברויט,
 דאס איז א זכר
 פון יציאת מצרים,
 נא, לאז אונז דאס דערמאנען
 אין אונזער ארים פאלק...
 (מע הערט קלאפען)

אללע. (שטעהען אויף) מע קלאפט, גערעכטער נאטט!
 אליעזר. גיך פארלעשט די לעבט! (צו רחל) זעה נאר ווער
 איז דארט.
 רחל. איך שרעק מיך זעהר ליעבער פאטער.
 אליעזר. גרויס זענען אונזערע זינד, אז נאטט שיקט אויף
 אונז אן צרות אפילו אין די הייליגע טאג (ער
 נעמט צו צו דער טהיר) ווער קלאפט דאס אזוי שפאמט ביי מיר
 אין טהיר?
 מקול. (פון דרויסען) מיר זענען געשיקט געווארען פונם
 קייזער.

אליעזר. בהשאלט אין דער גיך אלסדינג.
 רחל. (צו לעאפאלדן ביים אוועק געהן) מיט דיר,
 שמואל, מוז איך פון געסעס איבעררעדען, קום
 צוריק אין א פאר מינוט.
 לעאפאלד. וואס פאר א גליק!
 אליעזר. דאס קלאפען ביי דער האלבער נאכט געפעלט מיר
 נאר נישט... מאמער איז דא חלילה אין אונגליק...
 צוגעהט זשע אייך אללע בשלום, אונ דו שמואל, ביזט אונזער
 מתייערער נאכט, דארף איך דיר אויך פון געפאדער אבחיטען,
 געה זשע דיר, אונ לאז אונז נאטט אללע העלפען! (אללע צוגעהען
 זיך, אליעזר עפענט די טהיר אונ דערזעהט יעוודא קיע מיט
 איהרע דיענער).

צווייטע סצענע

אליעזר. קומט אריין! א פרוי נאר? מיט וואס קאן אייך
 דיענען איין ארעמער יוד? וואס פערלאנגט איהר
 פון מיר?
 יעוודא קיע. (גיט אציבען, די דיענער געהען ארויס) פאלד
 וועל איך אייך זאגען.
 אליעזר. וואס פאר א פערבארגענע זאך האט אייך געבראכט
 צו מיר?
 יעוודא קיע. (מיט אשמיכל) א, גיין, מיין קומען אהער איז
 גיט קיין סוד.
 אליעזר. איך האב דאך אבער, אז איהר קומט אינעם נאמען
 פונם קייזער, אונ די דינער געהען בגדי מלכות...
 יעוודא קיע. דאס זענען טאקי מיינע קליידער, דער קייזער
 איז מיין פערטער.
 אליעזר. (קניעט) וואס פאר א כבוד! איך האב דאס גליק

ביי מיר אין שטוב צו זעהן די פרינצעסין יעוודאקיע
 יעוודאקיע. אמת, שטעה אויף! איך האב געהאט, ביי דיר
 געפינט זיך א טהייערע בריילאנטענע קייט.
 אליעזר. ריכטיג, איך האב שוין לאנג געוואלט די קייט
 דעם קיינער פארלעגען, דארט איז דא א
 געשליפענער טהייערער שטיין, וואס נאך דער מלך קאנסטאנטין
 האט איהם געמראגען.
 יעוודאקיע. ווייז מיר די קייט, איך וויל זי בעמראכטען, מיין
 טהייערער מאן, דער פרינץ לעאפאלד, וואס
 האט די הויפטען גובר געווען, בארף נאך היינט אנקומען קיין
 קאנסטאנץ, וויל איך איהם א שאנע מהנה אנגרייטען.
 אליעזר. באלד ברענג איך אייך פרינצעסין ארויס די קייט.
 (ער געהט אוועק).
 יעוודאקיע. א מיין גליק קאן קיינער גיט פארשטעהן... פול
 בין איך מיט ליעבשאפט צו מיין גרויסען העלד,
 זיין זיסע טרייע ליעבע ערפיללט מיין הארץ מיט פרייד... און
 באנצען מיין עשירות קאן נאר גיט קלעקען פאר דעם גרויסען פבד
 פון זיין אמתער ליעבע. א, ווי שטארק איז מיין בענקען, יעדע
 מינוט - איין אייביגקייט (אליעזר קומט אריין מיט א קעסטעלע).
 אליעזר. אט דאס איז די קייט פרינצעסין, געפעללט
 זי אייך?
 יעוודאקיע. אה ווי שאן! וואס פאר א גלאנץ! אזא מהנה
 פאסט טאקי פאר מיין גרויסען ליעבען גבור!
 אליעזר. די שטייגער קאסטען אבער זעהר טהייער, דער
 מקח איז דרייסיג טויזענד... וועגיגער קאן
 איך גיט.
 יעוודאקיע. שאן! איך געהם וי. זעה וועט מע זאל אנזעהע
 גאמען אויף דעם גרויסען שטיין אויסשטעלען.

אונ מארגען אין דער פריה זאקסטו מיר די קייט אין הויף אריין
 צושטעללען.
 אליעזר. איינער באפעהל וועל איך פונקטליך ערפיללען,
 נאר אין וואס פאר א שעה?
 יעוודאקיע. פונקט צוועלף זאלסטו דארט שוין זיין, אונ איך
 וועל די טהייערע מהנה מיין ליעבען מאן פארן
 באנצען הויף, דעם קיינער אין די אויגען איבערגעבען... ווי דער
 שאנער שטיין, אזוי בארף זיין ליעבע צו מיר גלאנצען... קום
 וועט אליעזר, איך וועל דיר ערנווארטען.
 אליעזר. לאז אייך נאטט בענקשען פרינצעסין! (יעוודאקיע
 געהט אוועק, אליעזר באלייט זי, לעאפאלד קומט
 ארויס פון דער רעכטער זייט).

דריטע סצענע

לעאפאלד. רחל האט מיך באשטעלט, איך זאל זיא דא
 ערנווארטען, ענדליך וועט מיין הייסער וואונש
 ערפיללט ווערען, רחל וועט בלייבען מייע, אויף עבית מייע, גרויס
 איז מיין גליק, איך זעה מיך שוין גאהענטער צום ציעל, וואס צוליעב
 דעם האב איך פארגעסען גוער איך בין, וואס איך בין, מיין
 פאמיליע, מיין לאנד, מיין אמונה (רחל עפענט שטילל
 אויף די טהיר אונ קוקט זיך אום).
 רחל. דער מאמע איז דא גיטא? איך וואלט זעהער
 געוואלט וויסען, וואס דא טהוט זיך... זאג מיר,
 שמואל, איך בעט דיר, ווער ביזטו?... ווי אזוי האסטו גאקענט
 אונזער הייליג ברויט, אונזער מצה אונעקווארפען?
 לעאפאלד. שטילל, ער קומט באלד אריין, איצט קאן איך דיר
 גאר גיט זאגען נאר שפעטער... ביי נאכט...

וועל איך אהער קומען... וועסטו ווארטען אויף מיר ?
 ר ח ל . א , וואס פארדערסטו פון מיר ?
 לע א פ א ל ד . האב קיין מורא נישט, מיין מיינערע רחל ! וויינטו
 דען נישט, ווי שטארק, ווי גרויס מיין ליעבע איז צו
 דיר ? ... קום שפעטער ... צושטאר מיר נישט מיין גליק !
 ר ח ל . גיין, שמואל, אונזערע ליבעס פארדערסטו פון מיר .
 לע א פ א ל ד . איך בעט דיר - מיר נישט אפצוגען ! לאז מיך די
 זיסע פרייהייט פון ליעבע געניסען, לאז מיך
 מיינע אלטע וואונדער מיט דיין איבערגעגעבנהייט היילען ... דער-
 מאנן דיר, וויפיל איך לייך, וויפיל יאהרען איך האב דיר געזוכט,
 זאלסטו ווי אזוין בעלייכטען מיין פינסטערען לעבענסוועג, דער-
 ווארטען מיין פארפרוידענע גשמ ... גיין רחל, דו מוזט נאר מיר
 געהערען, מיינע בלייבען ! ... נישט וועט מיר דיין טרייע האנד
 פיהר מיך אריין אין דער שאנער היממלישער וועלט, וואס איך
 קוק שוין אויף איהר לאנג ארויס, בעהייז מיר דיין טרייע, רחל,
 וועסטו אויפהערען צו זיין אין מיינע אויגען א פרוי, וועסטו ווערען
 א גאטין, א הערשערין, א בעזיענערין פון די פרובים, וואס לאזען
 דעם מעגלשען נישט אריין אין גן עדן ... דו שווייגסט, רחל, דו
 צעגערסט ? א , היט וועט דיר, רחל, זעה עס זאל דער פון קיין
 גוטער סוף נישט ארויסקומען ...
 ר ח ל . א שמואל, וויא וועגסטו האסטו מיך אט א פנים
 ליעב ... דו געהסט ווי שווער מיר איז זיך צו
 ענטשליסען, געהסט ווי איך מוזטשע מיך מיט אללע קרעפטע
 גובר זיין דינע זיסע ווארטער, אונד דו מאכסט מיר נאך אן א
 מורא ...
 לע א פ א ל ד . גיין רחל, נישט שרעקען דיר, נישט אויף דיר א פחד
 אגשקען וויל איך, איך האלט נאר נישט פאר רעכט
 פון דיר פארדיינלעך, אז ווען דו זאגסט מיר אב, בלייבסט מיר מער-
 ווער

נישט איבער, נאר זיך דאס לעבען צו געסטען ... האר אויס רחל !
 היינט נאך, געצט שוין מונטו זיין מיינע ... ווען נישט בארף איך
 נישט לעבען. (ער האפט ארויס די שווערד) ענטשליס דיר, קיין
 אנדער וועג האב איך נישט .
 ר ח ל . א שמואל, אין וואס פאר איין אפגורנד ווילסטו
 מיך אריינזארגען, (זי קניעט) גרויסער גאט,
 נישט מיר פח צו דער בלחמה, שיק מיר דיין בלאך, דיין בעשיצער,
 ער זאל מיך מציל זיין פון דעם גרויסען גסיון, וואס א שלאפע פרוי
 קאן געגען איהם נישט בעשטענדן, ראטעווע מיך דו שטארקער גאט !
 לע א פ א ל ד . אונזער וועט, רחל; יא אדער גיין ?
 ר ח ל . (ברעכט די הענד) וואס קאן איך טוען ? ...
 לע א פ א ל ד . דו שווייגסט ? ווילסטו מיין מיר ?
 ר ח ל . (שנעלט אויפשטעהענד) גיין !
 לע א פ א ל ד . וועסטו מיך ערווארטען ?
 ר ח ל . יא ! (זי לאזט זיך שוואך אראפ אויף א בענקעל,
 אליעזר קומט אריין).

פירטע סצענע

א ל י ע ז ר . דו ביזט שוין דא, שמואל ? שטארק איבערגעגען
 ביזטו אונד ! ... האסטו זיך געוויס געשראקען פאר
 א סכנה, נאר זיי רותג, מיין געפרייער ווען, עס איז אונד נאר
 געשעהן. די פרינצעסין געוואקען איז דא געווען, איך האב
 א קייט פארקויפט ... נאר עס איז שוין שפאט, זעה
 צימער אונד רוה דיר אפ, אונד איך וועל נאך אביסעל בעג
 דאנקען גאט פאר דעם חסד, וואס ער האט אונד היינט באוועגט
 אונד צוויי מאל פון שרעק אויסגעוויט, און וויל בעמען פאר מיר

אונ פארן כלל ישראל, ער איז איין אל רחום וחנון, ער וועט
 רחמנות האבען אויף זיינע ארעמע שאפעלעך, וואס זענען צווייט
 אונ צושפרייט אויף דער גאנצער וועלט, ער וועט פארלעשען דאס
 פייגער פון דער אינגקווייזיאן, ער וועט שטומפן מאכען די שווערדען
 פון אונזערע שונאים, וואס רודפן אונז פאר אונזר הייליגער אמונה...
 געה, מיין קינד! (ער באלייט איהם אונ פארשליסט די טהיר, דער
 גאך געהט ער צו צו רחל'ן) אונ דיר מיין טאכטער, גיב איה מיין
 ברכה איידער דו געהסט שלאפען... (ער קישט זי) אף, ווי קאלט
 איז דיין האנד... דער זיסער שלאף וועט דיר שטארקען, מיין
 ליעב טהייער קינד! (ער געהט אוועק אונ רחל בלייבט זיצען
 עמליכע מינוט פערטראכט).

פֿינפטע סצענע

ר ח ל : פֿינפטער אונ וויסט איז מיר אויפ'ן הארצען פונקט
 ווי די גאסט, וואס באדעקט יעצט די ערד... א
 ערדער פאטער! גיט קיין טאכטער האסטו נאר וואס געקוישט, גיין—
 א זיידערין, וואס האט דיר גיט געקאנט אין די אויגען קוקען...
 א גרויסער פחד בעפאלט מיר, מיין לייב ציטערט, מיין הארץ
 בלייבט... אף, וואס האב איה געמחן, פאר וואס האב איה
 איהם צוגעזאגט?...

אף יא, ער קומט!
 מיר שרעקט מיין הארץ,
 אף יא, עס ציטערט די ברוסט!
 קומען וועט ער,
 יא, קומען מוז ער,
 דאס הארץ ווערד אוש ביי מיר פערקיהלם!...

אף יא, ער קומט
 גרויס איז מיין שמערץ,
 שווערע געדאנקען מוסשען מיר זעהר שטארק:
 ווי גרויס איז יעצט מיין שמערץ!
 עס פרייעט מיר גאר גיט ווי פריהר!
 ערשט גיט לאנג
 האט מיר געפרייעט זיין קומען.
 מיט אונגעדולד ערווארטעט...
 אף, ווי גרויס
 פלעגט דאס זיין מיין פרייד!
 אצונד קלאפט מיר שטארק מיין הארץ,
 וואו זיך צו בעהאלטען — ווייס איה גיט...
 יא, איה וואלט בעדארפט ענטלויפען,
 נאר איה בלייב — אונ ווארט אויף איהם!...
 אף יא, ער קומט!
 מיר שרעקט מיין הארץ,
 אף יא, עס ציטערט מיין ברוסט!
 קומען וועט ער,
 יא, קומען מוז ער,
 דאס הארץ ווערד אוש ביי מיר פארקיהלם...
 אף יא, ער קומט,
 גרויס איז מיין שמערץ,
 שווערע געדאנקען מוסשען מיר זעהר שטארק!

ווי גרויס איז יעצט מיין שמערץ!

אך, אזא שמערץ!

מיין פאטער ווייסט דערפון גאר נישט.

אבער גאטט ווייסט יא אלדינג...

שווער איז פאר איהם מיין זינד!

יא, איך מוז ענטלויפן יעצט!

איך קאן נישט!

איך בלייב דא!

איך בלייב דא -- ווארט אויף איהם!

(לעאפאלד ווייזט זיך ביים פענסטער) אט איז ער! (זי

פאלט אויף דער שטוהל) די כוחות לאזן זיך מיר

אויס... שטארק מיר דו זיכער גאטט! (לעאפאלד

קומט אריין).

יעקססע סצענע

לעאפאלד. מיין ליעבע רחל! דו ציטערסט? דו שרעקסט זיך
פאר מיר?

רחל. גאנצער זיך נישט צו צו מיר! ווער ווייסט וואס פאר
איין אומגליק דו ווילסט אריינגרענגען אין אונזער
פרידליך הויז... ביזט אין גאנצען פול מיט סודות, געה אונז
פון דאנען -- איך בעט דיר.

לעאפאלד. יעצט אונזערע פון דיר? איך, וואס האב
יארגענלאנג זיך געפלאנט אונז אריינגעקוקט צו
בעקומען די ליעבע פון אזא מלאך, זאל יעצט אנטרעטן, ווען
איך שמעה שוין אזוי גאנצענט צו מיין הימלישן ציעל? ניין, רחל!

אונזערע קינדן קאן איך נישט ביי דו וועסט נישט בלייבען מינע... מיט
דער ליעבע, ווייס איך, איז אויך מיין אומגליק פארבונדען גאר
איך קלויב מיר אלליין דאס אומגליק אויס, ווייל איך וויל דיין ליעבע.

רחל. (רייסט זיך אויס) א לאז מיר שמואל, דו פליססט
מיר איין פורקט, איך האב מורא פאר דיר, זאג
מיר דאך ווער ביזטו, פאר וואס האסטו אונזערע ווארפען אונזער
מצה, וואס פאר א סוד בעהאלסטו אזוי פון מיר אונז פון מיין
מאמע? ... א, דו ווערסט בלייב? דו ציטערסט? זאג זשע, ווער
ביזטו? א שווא אדער איין אונגליקליכער?

לעאפאלד. א, מיין מתייערע! איין אונגליקליכער בין איך...
איך האב דיר אפגענארט, איך האב פארדינט
דיין קללה.

רחל. א, מיין הארץ! איך האב דאס פאראויס געפיהלט.
לעאפאלד. יא, איך האב דיר אפגענארט, איך בין נישט קיין יוד...
רחל. אללמאכטיגער גאטט! דו... ביזט? ...

לעאפאלד. איך בין א קריסט!

רחל. א קריסט! א, גאטט'ס שטראף וועט מיר טרעפן...
אונז איך האב דיר געקאנט ליעב האבען? ...

דיר האב איך שוין מיין נשמה אונזערע געגעבן? ... פאר דער
גרויסער עבירה פיהל איך שוין אויף מיין קאפ דעם מאמענט קללה!

לעאפאלד. ווען דו רעדסט פון עבירות, רחל, איז מיין ליעבע
צו דיר פיל זינדיגער, די ליעבע פון א קריסט צו א

יודע'ש קינד ווערט פערבאטען פונם געזעץ, פערשאלטען פון דער
קירכע, בעשטראפט מיט א שווערען טויט... איך ווייס דאס
אלסדינג, אונז האב דיר פארט ליעב... ווערסטו דען נישט,
רחל, אז איך בין שוין נישט ביי מיר אין האנד?

רחל. מיין נישט, אז מיר שרעקט אזוי אפ דער טויט:

פאר מיר איז נאך פיל שווערער דער בויזן, וואס דו האסט מיך
אפגעמארט, מיך קרענקט נאך מער דער געדאנק, אז צוליעב דיין
ליגען וועל איך מיט מיין אלטען אונגליקליכען פאטער דארפן
מיטן לעבען בעצאהלען.

ל ע א פ א ל ד . איך האב פריער געוואוסט וואס אונז ערוארטעט.
נאר מיין לעבע צו דיר, האט אבער פארט גובר
געווען... א רחל, איך האב דיר ליעב, אונז בין גרייט האסט אונז
קללות פון דער נאנצער וועלט איבערצוגראנען; איך האב דיר
ליעב אונז וועל מיט שמוחה אקעגען גערן דעם שרעקליכסטען אונז
גרוואמסטען טויט... לאז זיך דער היממעל פון מיר אפזאנען —
וועל איך גליקליך זיין אין דער טיפסטער ערד, איך וועל דעם
גיתנם מאכען פאר א גן עדן, ווען דו מיין רחל וועסט נאר בלייבען
מיט מיר... ווארף זשע מיך גיט אונעק, מיין טהייטערע, אונז קום
וואהרן איך וועל דיר פיהרען.

ר ח ל . מיך רופסטו? דיר ווילסטו זאל איך נאכגען?...
א, ווען דו זאלסט מיך גיט געווען אפגראנען, ווען
מיין הייליג געפיהל פון דער ערשטער לעבע זאל גיט געווען
בעפלעקט ווערען דורך א ליגען, וואלט איך מיט דער גרעסטער
פרייד דיר נאכגעלאפען אין עק וועלט... דו האסט מיך אבער
אומגליקליך געמאכט, האסט אין מיר ערנוועקט אזא געפיהל, וואס
איז א זינד געגען נאטט אונז א תרפה פאר מענשען; האסט געבראכט
א צרה אויף מיר אונז אויף מיין ארעם פארנווארפען פאלק, אונז
נאכדעם ווילסטו נאך איך זאל מיט דיר אנטלויפען? גיין שמואל.
דאס איז אונגמאגליך, דיר נאכגען קאן איך גיט!

ל ע א פ א ל ד . פאר מענשענס קללות קאנען מיר זיך אפהיטען אונז
פאר נאטט שטראף דארפען מיר זיך גיט שרעקען...
נאטט וועט אונז געוויס מוחל זיין: אונזער פארמארגער נאטט
אין היממעל איז דער נאטט פון לעבע אונז פרייגשאפט, אללע

מענשען זענען ווינע קינדער, ער מאכט גיט קיין חילוק צווישען
קריסטען אונז יודען, ער גיט זיין ברכה אללע לעבענדיגע הערצער.
ער שיקט זיין טהייסט אללע ליידענדע... מיר רחל, לעבען אונז
ליידען, מאנען מיר האפען אז דער גרויסער נאטט וועט אונז גיט
פארלאזען... לאמיר זשע פון דאנען אנטלויפען, רחל! דיר צוליעב
וועל איך מיך אפזאנען פון כבוד, פון רייכקייט, פון פרייגער, פון
דער נאנצער וועלט... פארנעם זשע דו אויך די פערצאכטונג פון
מענשען אונז נאנץ ווייט פון זיי בעהאלט דיר אויך פון דיין פאטערס
קללה, וואס פון איהר קאן נאך ניד ווערען א ברכה צו בעשיצען
אונזער הייליגען גליקליכען בונד.

ר ח ל . גיין, שמואל, די קללה פון א מאמען לעבט איבער
נאנצע דורות, די קללות פון א יודען לעבען איבער
נאנצע יאהר הונדערטע... א, מיין פאטער וועט מיר דאס גיט
מוחל זיין, ער וועט מיך פארשעלטען אונז מיט דער הוכחה אויף די
ליפען וועט ער אין איינזאמקייט אונז צרות זיין לעצטען לעבענס-
אמטעס אויסהויבען... אט דער געדאנק קומט מיר נאך שרעקליכער
פאר! גיין, שמואל, לערען מיך בעסער דיין לעבע פונם הארצען
ארויסרייסען, ווייז מיר אונעג, איך זאל דיר אין נאנצען קאנען
פארנעמען.

ל ע א פ א ל ד . א, צאנער גיט, רחל, געדע מינוט, וואס פליהט
אונעק, פיהרט אונז מעהר צו צום אונגליק...
איצט איז נאך דא צייט: לאמיר אנטלויפען איידער אונזער
בעהאלטענע לעבע וועט ענטדעקט ווערען, איידער דאס פייער
פון דער אינקוויזיציאן וועט אונז ביידען איינשלינגען.

ר ח ל . גיין, שמואל, מיט דיר אנטלויפען קאן איך נישט!...
בעסער דערהרגע מיר!

ל ע א פ א ל ד . דו ווילסט שטארבען, מיין טהייטער קינד, נאך
איידער דו האסט נאר אנטעהויבען לעבען?...

זוכסט דעם טויט נאך איידער דו האסט געהאט איין רעכטען פגעגאנג.
 איידער דו האסט פארזוכט געפערס א פרייד? ... גיין, רחל, דאס
 לעבען טארט מען נישט אזוי וואלן וואס מען געבעטן! שטארבען פאר-
 נאכט דער מענטש קיינמאל נישט, נאר ווער קאן איהם בעצאחלען.
 ווען ער מאכט אלליין א תל פון זיין גליק, פון זיין לעבען ... מיר
 דארפען לעבען, מיר מוזען לעבען, לעבען אונז לעבען זיך
 ביז דעם לעצטען אויפגעבליק, אונז אז עס וועט קומען אונזער
 באשטימטע שעה, וועלען אונזערע ביינער רותם ליגען אין גרוב.
 מיר וועלען וויסען, אז מיר האבען אפגעלעבט אונזער צייט ...
 לאמיר זיך שטארבען לעבען, דא בלייבען טארען מיר
 נישט, שטעלל מונען מיר אנטלויפען!

רחל. א שמואל, וואס טהוסטו מיט מיר? ... גרויס אזוי
 מיין עבירה, נאר איך האב שוין מער קיין פח
 נישט מלחמה צו האלטען מיט דיר אונז אויף מיט מיין הארץ, וואס
 געהער נאר צו דיר אלליין ... יא, ביזט געקעמט, שמואל, איך
 מוז מיט דיר אנטלויפען, אונז פארבינדעט איין זינד, אונז
 געווארמעט איין טויט ... זיי מיר מוחל, טהייערער פאטער! איך
 זאג זיך יעצט אפ פון דיר, פון מיין רעליגיאן, פון מיין פאלק, פון
 מיין גליקליכע אונזשילדיגע יוגענד ... פיהר מיך שמואל, וואוהין דו
 ווילסט, דיר געהט יעצט נאך נישט קיין פרוי, נאר א טויטער קערפער.
 א פארשאלטענער פון גאט, א פערווארפענער פון מענטשען.
 (לעאפאלד שלעפט רחל'ן צום פענסטער, אליעזר בעווייזט זיך ביי
 דער טהיר).

זיבענטע סצענע

אליעזר. שטערט, איידער דער דונגער פון מיין קללה האט
 איך געטראפען!
 רחל. א, פאטער!

לעאפאלד. אליעזר!
 אליעזר. איהר ווילט אנטלויפען פון מיר? ... נאר וואוהין?
 איז דען דא אויף דער גאנצער וועלט אזא שטיקעל
 ארט וואו גאט'ס שטראף זאל אייך נישט אפזוכען, וואו מיינע קללות
 זאלען נישט דערגרייכען?

רחל. טהייערער פאטער! פארשעלט אונז נישט! מיר
 לעבען זיך איינס דאס אנדערע, מיר זענען דייער
 קינדער ...

אליעזר. א, דוא שונא! וויא א שלאנג האסטו זיך צו מיר
 אריינגעגענגעט ... איך האב דיר ווי א ברודער מיין
 גאטפריינדשאפט געווייזט אונז דו האסט מיר פאר מיין צוטרוען
 ברפות אונז בויגנזאט אנגעגרייט ... געה זיך פון דאנען אונז
 לאז אויף דיר אונז אויף ביין קאפ פאלען די גרויסע עבירה, וואס
 דו האסט געגען אונזער הייליגער אמונה געטהון ... א, ווען דו
 זאלסט נישט גייען מיין ברודער, ווען איין רעליגיאן וואלט אונז נישט
 פארבונדען, וואלט אט דאס מעסער שוין גענוען ביי דיר אין הארצען.

לעאפאלד. איך האב דיר אפגענארט, אליעזר, איך בין א
 קריסט.

אליעזר. (ווארפט זיך מיט בעס אויף לעאפאלד'ן) א קריסט.

רחל. (קניענד) פאטער, פאטער, מיר זענען ביידע
 שולדיג, טויט מיך פרייער אונז דער נאך איהם.

אליעזר. אונזעק פון מיר, דו אונזליקליכע! לאז מיך אט די
 שלאנג מיט די פיס צוטרעטען.

רחל. (אויפשמעטענד) גיין פאטער, נאר דורך מיין
 טויטען קערפער וועסטו קאנען צו איהם אריבער-
 גייען.

(זי האפט ארויס א מעסער) איך שוואר דיר ביי גאט,
 פאטער, ווען דו וועסט איהם נאר בערייכערען-געהט איך מיר אלליין
 דאס לעבען אונז די עבירה געהאסט אויף זיך.

אליעזר . אומגליקליכע ! פאר וואס איז מײן לעבנע צו דיר
אזוי שטארק ? ...

רחל . מײערער פאטער ! זיי גיט אזוי גרויסע געגען
דיינע קינדער, האב רחמנות אויף אונז און שענק
אונז דיין ברכה ... שמואל וועט אננעמען אונזער אמונה, אויף
דיין קאפ וועט אויך דאס אמת'ע ליכט אנהויבען שיינען.
לעאפאלד . (אין א זיט) א דו אומגליקליכע.

אליעזר . אך פאר וואס בין איך אזוי שטארק צוגעבונדען צו
דיר ... א רחל, מײן קינד ! דיר האב איך מײן גאנצן
לעבנע אונגעקעגעבען, אין דיר האב איך געפונען מײן איינציגע
טרייסט, דיר האב איך ערצויגען מיט דער צארטליכקייט פון א
מוטער, אונדו ווילסט מיר דערפאר באצאלען מיט דיין זיגנער
לעבנע צו אונזערען א שונא, צוגא קריסט ? ... גיין, רחל, פאר
אזא זיגנער וועט גאטט גיט שווייגען !

רחל . א, מײערער פאטער ! פון דער פריהעסטען קינד-
הייט אן בין איך גאר מיט דיין לעבנע אויף-
געוואקסען ... מײן מוטער האב איך גיט געקענט, איך האב גאד
איהר קיינמאל אויף גישט געבענקט, ווייל דו האסט מיר אלעס
פארענטפערט מיט דיין געטרייטשאפט, מיט דיין איבערגעגענהייט.
מיט דיין צארטליכקייט ... גאר יעצט אין דער שרעקליכער מינוט,
וואס מײן גאנצן לעבנע היינט פון איהר אב, הויב איך אויף מיינע
אזיגען צום היממעל אונדו דאך צווישן די פייערדיגע פלאכים מײן
ויססע גוטע מוטער, זי זאל בעגישען אונזער בונד, זי זאל קליינער
מאכען דיין צארן, זי זאל וויכער מאכען דיין הארץ ... יא,
פאטער ! אין דעם געבעל, וואס רינגעלט אונז יעצט ארום, זעה
איך מײן טרייע מוטער, איך האר ווי עס קאפען איהרע לעבעס
שרעקען, איך פיהל איהרע הענד איבער מײן קאפ, וואס בענטשען
מיד, איך האר איהר זיס קול, ווי זי זאגט : מאכטער מיינע, דעם

קריסט מאכטו לעב האבען, ער דארף אונדו וועט זיין דיין מאנן !
אליעזר . מיט ריינע שאנע פארבען פון קינדישער אונזשולד
האסטו דיר מײן קינד, דאס בילד פון דיין מוטער
מוטער געשאפען אונדו דער מיט א ממשלה בעקוממען איבער מיר,
איבער מיינע געדאנקען, איבער מיינע געפיהלע ... לאז זשע זיין
אזוי ווי דער אויבערשטער פיהרט ! איך גיב דיר גאד, האטשטי מײן
הארץ איז געפרעסט, האטשטי מיר דאכט ויך, אז דאס איז פאר אונז
אללע דאס גרעסטע אומגליק ... (צו לעאפאלד) האר אויס, דו
קריסט ! צוויי הייליגע זאכען האב איך, וואס זענען ביי מיר
מײערער פון מײן לעבנע : דאס איז מײן אמונה אונדו מײן
טאכטער ... איינס אן דעם אנדערען קאן איך דיר גיט אונזעק
געבען ... גאר איידער דו ווילסט איבערגעגען צו אונזער גלייכען,
מוז איך דיר זאגען, אז אונזער אמונה איז אויף אונז ינדען גויר,
מיר זאלען גיט אזוי שנעלל אריינגעהערען יעדען אין אונזער בונד,
מיר זאלען א גר גיט צו רעדען, גיט אריינגארען, גאר, פארקערט,
אבשלאגען שווער מאכען דאס הארץ, ערקלערען וואס פאר א
משא ער וויל אויף ויך ארויפגעמען ... האר זשע מיד אויס, דוא
קריסט ! איך וועל דיר גיט דערצעהלען גייע זאכען, וואס זענען
דיר גיט באקענט : איך וועל דיר גיט אבשרעקען מיט אונזערע
דינים, הלכות אונדו תרי"ג מצות, ווייל העכער פון אללע דינים
שטעהט איין גרויסע מצוה — מעגשעגליע גע. אונדו די מצוה
איז די הייליגסטע אויף אין דיין רעליגיאן ... איך וועל דיר גאר
דערמאנען אין דעם, וואס דו ווייסט אזוי גוט ווי איך אונדו דאך
דיר מעהר פון אלעמען דערווייטערן פון שאגד אונדו שפאט ביי
יעדען אין די אויגען ... זעהער שווער איז אנצונעמען דעם גלות
אונדו געגד ויין ביז גאטט וועט אמאל אפענען די אויגען פון אללע
פאלקער אונדו וועט אויך אונדו ינדען שיקען ויין משיח — דעם
מלאך מיט מעגשעגליעכע אויף דיא פליגעל ... ווילסטו.
פיהלסטו דיר אין פח צו ווערען איין אמתער יוד גאד איידער

דיינע ברידער זענען געווארען אמת'ע קריסטען? ענטפער מיר מיט
אריין הארץ, וועל איך דיר קאנען מיט א גרינג הארץ מיינע
טהייערסטע צוויי אוצרות איבערגעבען און דיר גליקליך
מאכען.

לעאפאלד. א שוויי, אליעזר! דיינע רעד זענען פאר מיר
גיפט... איך קאן נישט... איך האב א פרוי...
(רחל פאלט אום אויף א שטוהל).

אליעזר. (בלויבט א קורצע צייט שטערן נאכדענקענדיג) א,
מיין הארץ האט מיר אבער געזאגט, איך האב עס
פאראויסגעזעהן... האר זשע ווייטער אויס מיינע ווארטער, דא
גידעריגער פאלשער מענטש! דו האסט צושטערט מיין רוה, האסט
זיך אריינגעגעבעט אין מיין הויז, האסט ביי מיר געוואלט אוועק-
רויבען דאס הארץ פון מיין טאכטער, האסט געזוכט צו צונעמען
איהר יונגענד, איהר אונזשולד און מיינע גרויע האר באדעקען מיט
שאנדע... פאר דיין שענדליכער טהאט וואלטסטו פערשאלטען
ווערען, וואלטסטו אויף עפיג דיין רוה פערלירען, און מיין קללה וואל
דיר נאכגען ביז דור דורות... (ער הייבט אויף רחל'ן פון דער-
שטוהל) און דו, טאכטער מיינע, וויין נישט!... דער גאטט, וואס
שיקט אונזער פאלק רפואות צו זייערע מכות, דער וועט אויך
היילען דיין עטעלע וואונדער... מיינסטו דיר, מיין ליעב קינד...
(צו לעאפאלד) געה דא אונטערגעשטען! מיר בארעפן יעצט גאטט
בעטען, ער וואל אונז שטענדיק כח אויסצושטערן די צרות... אונזער
הייליג געבעט מאהר דיין קוק נישט מטמא זיין!

(לעאפאלד געהט שטילל ארויס מיט איין אנגעבויגענעם קאפ,
רחל קניעט פאר אליעזר'ן און דער פארהאנג לאזט זיך
לאנגזאם אראפ).

דריטער אקט.

א שאנער קיזערליכער גארטען, ביים טיש ווען דער קארדינאל,
בראני, לעאפאלד און יעוודאקיע, אויך פערשורענע געסטע.

ערשטע סצענע

קאהר. גרויס איז אונזער יום טוב,
גרויס איז אונזער פרייד,
פאר דעם העלד דעם שטארקען
טרינקען מיר אצונד!
גרויס איז אונזער יום טוב,
גרויס איז אונזער פרייד,
אט איז ער, אט איז ער,
אונזער גרויסער העלד!
ווער קאן זיך גלייכען צו זיין שאנקייט,
העל ווי די שטערן אין היממעל לייכט ער!
פון דעם גרויסען אללמאכטיגען גאטט
וואל ער געבענעשט זיין תמיד...
לעבען וואל אונזער העלד!

בראני. מיין בעכער הויב איך אויף לכבוד פון אונזער
פרייז, אויף זיין געזונד לאמיר טרינקען.
קאהר. גרויס איז אונזער יום טוב, גרויס איז אונזער
פרייד! (אליעזר און רחל קומען אריין).

צווייטע סצענע

אליעזר. (גייט יעוודאקיען איבער א קעסטעל) אין הויף בין
אייך געקומען לויט אייער באפעהל, די מתייערע
קייט האב איך אייך געבראכט (ער גלייבט אויס די קייט אונדער-
זעהט לעאפאלדן) ער איז דא? ... מיר זענען פֿעלארען!

רחל. (דערזעהט לעאפאלדן) א באשעפער, ער איז עס!
יעוודאקיע. אייך אללע גרויסע הערדען אין די אויגען וויל
אייך דעם אייבער פון מיין לעבע פֿיין הייב-
געליעבטען מאנן דעם העלד איבערגעבען. (זי וויל אנטהון די קייט
לעאפאלדן אויפן האלד).

אליעזר. (אין אויט) איהר מאנן!
לעאפאלד. (אין אויט) שטארק מיך נאמט!

רחל. (רייסט אויס ביי לעאפאלדן דיא קייט אונד
איבער יעוודאקיע) געהט צוריק אייער שאנע
מחנה! דער, וואס איהר רופט איהם אן מאנן, איז זי גיט ווערטה!
אליעזר. וואס מווסטו טאכטער?

יעוודאקיע. וואס קאן דאס געטייטען?
רחל. דאס באטייט, אז דער נידעריגער פאלשער מענטש
קאן גיט זיין אייער מאנן... גיט קיין געשענקע
דארפט איהר איהם געבען, גיט פאר קיין גבור דארפט איהר איהם
האלטען, גיט פאר קיין בעזונגער פון די שונאים... א שונא איז ער
אלליין, אין פאלשקייט בעשולדיג איך איהם דא אפֿען, (זי לאזט
זיך צוגעהן צו בראני, אליעזר געהט איהר נאך).

אליעזר. שווייג רחל, שווייג, איין אומגליק געמסטו אויף דיר!
רחל. (הויף) יא, א פאלשער, א שונא איז ער! איך
פארקלאג איהם אפֿענליך פאר אללע, אונד פאר-
דער פאר איהם זיין פארדינעטע שטראף.

בראני. ווי אונטערשטעקסטו דיר, דו אונגליקליכע, צו
בארייכען די ערדע פון אונזער גרויסען העלד?

יעוודאקיע. הארט אויס איהר יודען! ווייסט איהר וואס אייך
ערנווארטעט פאר אזא פאלשע אנקלאגע? ווייסט
איהר, אז אייך קאן מרעפֿען דער שווערסטער משפט? ... זאגט
זשע אין וואס בעשולדיגט איהר מיין טרייען לעבען מאנן?

אליעזר. אייער טרייער לעבער מאנן, פֿרינצעסין, איז א
פארברעכער! ער, האט געטהון אזא עבירה, וואס
דאס געזעץ בעשטראפט דער פאר מיטן טויט
בראני. וואס האט ער אויגנס געטהון?

אליעזר. ער האט זיך פארבונדען מיט לעבע צוגא-
קינד! (אללע מרעמען אב מיט שרעק) א יא, דאס
דערשערקט אייך? ... יעצט פארשטעהט, ווי אזוי אזא לעבע
בעליידיגט אונד ער רעליגיאן, אונד ער געזעצט, אונד ער
מנהגים... פארשטעהט וואס פאר א גרויסע עבירה דאס איז, ווען
א קריסט גיט זיך אויס פאר א יודען אונד גנבעט זיך מיט פאלשקייט
אריין אין א יודעשער שטוב אפֿצונארען א יודעשע טאכטער...
זאגט דאס יודעשע מעדכען, מינע העררן...

רחל. שטעהט יעצט פאר אייך! ... יעצט זאגט מינע
העררן, וואס פאר א משפט ערנווארטעט מיך פאר
מיין פאלשער באשולדיגונג... לאז יעצט דער פֿרינץ, אדער
שמואל, ווי ער האט זיך פאר מיר אויסגעגעבען, מינע ווארטער
אפֿלייגענען.

בראני. איך פארדער פֿרינץ, איהר זאלט זאגלייך אללעס
ערקלערען.

לעאפאלד. איך קאן מיך גיט פארשטענלעך... דאס יודעש
מעדכען האט געזאגט דעם היינעם אמת, איך
האב לייעב רחל, אליעזר טאכטער! איך האב מיך פאלש אויס-

געגעבען פאר א יודען, כדי איהר הארץ צו געווינען, ווי האבען
 ביז יעצט גיט געוואקסט ווער איך בין, און ווי אזוי שטארק איך
 האב געווינדעט געגען ווייטער גאטפריינדשאפט... יא, איך האב
 אפגעטרעטען פון אונזער רעליגיע און בין איך יעצט ווייט פון
 איהר, ווייל איך האב דאס יודעישע מעדען מעהר ליעב פון
 אללעמען אין דער וועלט... איך בין דארויף אפען מודה און געהם
 אן פאר ליעב די שטראף, וואס געווארעט מיך.

יעוודאקיע. איך בין פארלארען! ער האט ליעב א יודעש קינד...
 און אזוי ליעב... בעסער דער טויט איידער אזא
 ערנדרונג (זי פאלט חלשות).

בראני. פיהרט דיא פרינצעסין פון דאנען ארויס! (צווייא
 הויפדאמען פיהרען יעוודאקיען אוועק אונטער די
 האנד) באלד וועט איהר, אונגליקליכע, אייגער משפט הארען.

אליעזר. דיר געווארעט דער טויט, מיין טאכטער! איך
 ווייס, ווייטער געזעצע וועגען שטערענג, נאר דיר
 איינע אלליין וועל איך גיט לאזען שטארבען, ביין שרעקליכע שטראף
 וועל איך מיט דיר טהיילען.

רחל. א גיין, איך וועל דיר גיט דערלאזען, דוא זאלסט
 צוליעב מיר ליידען, דו ביזט גיט שולדיג... פאר
 איך אללע גרויסע הערן, ערקלעהר איך, אז מיין פאטער האט פון
 קיין שום נאך גיט געוואקסט... דו פרייג, קאנסט דאס איך מודה
 זיין... איך בעט דיר, געהם זיך אן פאר מיין אומשולדיגען פאטער...
 אים נאמען פון דיין גאטט באשטאנען איך דיר, מהו האטשי דיא
 אייגע געגעבען וואך.

בראני. קיינער איז גיט אים שטאנד אייך צו פארנאנטפערען.
 אייגער משפט מוז אייך די הייליגע אינקוויזיציאן
 ארויסגעבען, אייך געווארעט געוויס די טאדעס-שטראפע.
 אליעזר. און דאס רופט איהר אן משפט? וואס זשע שווייגט

איהר ערלע תלנים? וואס מאכט איהר דא אזא סך שיהות.
 איהר האבען שטעלמע בלומזויגערס? קוילעט אונז, קאפט אונז.
 מיר האבען קיין מורא נישט!... פאר דעם אומגליקליכען פאר-
 טריבענעם יודען איז דער קבר נאר איין אברהם. דארט ווערט ער
 פריי פון צרות און רדיפות.

בראני. גיט מיר ווילען אייגער טויט, דאס פארדערען
 אונזערע געזעצע.

אליעזר. אייגער געזעצע? ווער האט אבער אנגעשריבען
 די געזעצע? ווער מהומ די גרעסטע עולות אונטער
 דער מאסקע פון ווייטערע טויטע אהיות?... גיין, גיט קיין געזעצע
 היט איהר אפ, גיט קיין גערעכטיגקייט איז אייגער ציעל! איהר
 דארשט אומזיסט צו אונזער בלוט... איהר מיינט אז פון אונזערע
 קברים וועלען ווערען טרעפלעך וואס וועלען אייך אריינפיהרען אין
 גן עדן?

בראני. דוא גרויסער גאטט! מאך זיין הארץ ווייך, ער
 לאסטערט ביין הייליגען נאמען!

אליעזר. גיין קארדינאל, מיט דיין תפלה וועסטו גיט ווייכער
 פאכען מיין שלעכט הארץ, דוא בעט ביי גאטט,
 ער זאל דיר אלליין בעסער שיקען מעהר אמת און גערעכטיגקייט...
 מיך און מיין טאכטער, וואס מיר וועגען נאר אפפער פון אפגא-
 רעבייא, שרעקט איהר מיט טאדעסשטראפע, און דעם שונא,
 וואס האט פון אונז חזק געמאכט און געטרעטען מיט דיא פיס
 אונזער אמונה, לאזט איהר צורות, דער פאר ווייל ער איז אייגער
 א גלויבענסברודער... וואו זשע איז אייגער אמת, וואו איז אייגער
 משפט?

בראני. דו האסט א טעות. יוד! איך בין גיט קיין נושא
 פנים... דוא פרייג, דוא האסט פארנעמען דיין
 גרויסען שטאנד, דו האסט געווינדעט געגען אונזער רעליגיע, אים

נאמען פון נאטט ערקלעהר איך דיר פאר אויסגעשלאסען פון דער קירכע און פון דער געזעלשאפט... פאר דעם חילול השם פונם גרויסען נאטט ווערט איהר פארשלאסען! פאר אייער מיאוסע פאר-בינדונג ווערט איהר בעשטראפט! א קללה, א חרם אויף אייך! פון דער קירכע, פון דער געזעלשאפט ווערט איהר אצונד פארטריבען! (אללע טרעטען אב פון זיי) אללע שעהי רחמים זאלען פאר אייך פארשלאסען ווערען, אייער געבעט זאל גיט אנגענומען ווערען, איהר זאלט קיין מליץ יושר גיט געפינען פאר נאטט'ס שטוהל, קיין שום קריסט טאהר ויך גיט צוריהרען צו אייך טמאע, פאר-שלאסען זאלט איהר זיין אויף דער וועלט און אויף יעדער וועלט, שטארבען וועט איהר אהן תשובה, אהן וידוי, פונם קבר וועט עס אייך גאנצעם טויט ארויס ווארפען, און אייערע זינדיגע גשמות וועלען עפויג אין גיהנם בלייבען!

אללע. אויף די וויכטיגע רשעים זאל קומען א קללה!

אליעזר. א איהר בלינדע! איהר מיינט אין אמת, אז נאטט וועט אנגענומען אייערע קללות? איהר מיינט, אז ער וועט אונז אין אמת, אייך צוליעב, אריינברייבען אין שוואל תחתיה? גיין, מיר האבען א בארומהערציגען נאטט, וואס שיצט אללע אויסגליקליכע! ער היט אפ זיין פאלק ישראל און שיקט אונז זיין עמוד אש אונז צו פיהרען אונז צו בעלייכטען דעם פינסטערען וועג פון אונזער גלות... ווען נאטט איז מיט מיר, וואס האב איך מורא פאר א מעגליכען... איך לאך פון אייך און פון אייערע קללות!

לעפאלד. שווייג בעסער אליעזר, דו ווייסט נאך גאר גיט וואס פאר א עגיום קשים דיא מעגליכען קאנען דיר אנטוהן.

אליעזר. ענדלעך האבען בייע אומרייגע ליפפען זיך אנגעהויבען ריהרען, וויים זשע, אז שרעקליכער פון אללע מכות און יסורים, וואס מע קאן מיר אנטוהן זענען בייע

דער, דיין שפעט רחמנות... יעצט האט זיך ביי דיר דאס געוויסען אויסגעחאפט? נאר אצונד האב איך נאר איין אנטפער פון דייערע ווענען: איך האב דיר!... און דו גרויסער שופט, וואס צוליעב דיין נאטט ביזטו מפקיר יעדעם לעבען, פאר דיר האב איך אויך אסוד: פאר אונזער טויט וועט אויך דיר קומען נאטט'ס שטראף!

בראני. ארעסטירט די אונגליקליכע, און שטעלט זיי צו צום געריכט פון דער הייליגער אינגקוויזיציאן (רודזשיערא מיט די סאלדאטען רינגלען ארום אליעזר, רחל און לעאפאלדן).

רחל. האב רחמנות קארדינאל, אויף מיין אלטען טאטען! אין מיין פארברעכען איז ער גיט שולדיג... דיין מאכט איז גרויס, נאר עס איז נאך דא א גרעסערער פון דיר, דער אמתער שופט איבער אונז אללע.

בראני. אייך העלפען קאן איך גיט! גרויס איז אייער פארברעכען און אללע דריי וועט איהר באקומען אייער פארדינסטע שטראף, געהט, און אייך וועט נאכגעהן מיין קללה.

איהר האט דערצאננט נאטט זיין גרויסע שטראף וועט אייך דא סרעפען! א, זייט פערשלאסען אללע! גרויס זענען אייערע זינד - די גרעסטע שטראף האט איהר פערדיענט! די קללה קומט אויף אייך, אויף אויף דיר, גרויסער העלד! פאר דיין שרעקליכער זינד פארשעלט איך דיר אצונד:

מיין קללה וועט דיר מרעפֿען
וואו דוא וועסט זיך נאר קעהרען.
ממא ביזו גלייך מיט זי -
מיט די יודען דארט,
פון אוינזער געזעלשאפט ווערסטו אויסגעשלאסען.
אונ אויך אין פינסטערן קבר
בלייבסטו דארט פֿערשאלטען.
מיין קללה וועט דיר נאכגעהן
ביז דעם טיפֿען גרוב,
דארט געפינסטו אויך גיט מעהר קיין רוה!
קאהר. א !

(דער פארהאנג פאלט)

פֿירטער אַקט.

(א זאל אין דעם געריכט פון דער אינקוויזיצאן)

ערשטע סצענע

רחל (אלליין) פון מיין פינסטער געפֿענגניס האט מען
מיך אהער געבראכט... ווער וויסט וואס פֿאר
זייער ווייטיג, וואס פֿאר א גלייכערדיגענונג מיך ערוואַרמעט...
א, וואו ביזטו געצט מיין טחייערער פֿאטער ! (זי קניעט אונ
בעמטעט) צו דיר פֿאטער איין היממעל הויב איך געצט אויף
מייע אונזען, פֿארגעס מיין געבעט, דו גרויסער שטארקער גאט !
גיט פֿאר מיר געט איך דיר, גיט מיין לעבען איז ביי מיר אזוי

מחייער ; מיין איינציגע בקשה איז נאר - וואָלט מיך לאזען שטארבען
פֿאר מיין פֿאטער, א ווען איך וועל מיט מייע אונזען זעהן זיינע
יסורים, וועל איך פֿארלירען מייע לעצטע קרעפטע, נאר אויב עס
איז מיר דער גקוין פֿאטער - שיק זשע מיר כֶּח, איך זאל קאנען
מיט מוטה אונ אהן מורא אומקומען פֿאר ביין לעבען גאטען...
(זי שטעהט אויף) אדך ווי שוואך זענען מיר מענטשען, איך האב
מיין לעבע אונגעגעשענקט אזוינעם, וואס האט מיך אָנגענארט,
מיין רעליגיאן פֿארפֿלעקט, אונ דאס גראסטע געפֿאהר אויף מיר
געבראכט... איך וואלט איהם באדארפט האסטען, צום סוף וויין
איך נאר... מייע מרעכען ווילען אויסלעשען דאס פייער פֿון
גקמה אונ מיין קראנקער ברוסט איינרעדען אז איך האב איהם צו
גרויזאם געשטראפט... (יעוודאקיע ערשיינט) הא, וואס זעה איך !

צווייטע סצענע

יעוודאקיע. גיט דיר צו שטארבען, מיין קינד, בין איך אהער
געקומען, מיינסטו וויל איך דיר, גרינגער מאכען
דיין שטערן.

רחל פֿאר וואס פֿערפֿאלגט איהר מיך, פֿרינצעסין, אויך
באמאלס, ווען איך שטעה שוין מיט איין פֿוס אין
קבר ? גיין, גיט פֿערלייבטעכען מייע ליידען זענט איהר געקומען,
גיט דאס איז אייער מיין, הונק מאכען פֿון מיר ווילט איהר, אט
דאס האט אייך אהער געבראכט... גוא לאכט זשע פֿרינצעסין ווי
פיעל איהר קאנט, נאר אייער לאכען וועט אייך גישט צוריקגעבען
די לעבע פֿון אייער זינדיגען מאנן.
יעוודאקיע. אַרְחֵל, האר מיך אויס ! די שטערענגע געזעצע
פֿון דער אינקוויזיצאן געשטראפען מיט טויט
זענען, וואס קומט אין דער מינדסטער בעריהונג מיט איין אונגע-
קלאמטער יודין... ווען איך האב מיר עס ערלויבט צו טהון, ווען

איך האב מיר געקאנט ערנדינגען איין ערלויבניס דארטן אויס-
צוגעטען, דארפסטו פארשטעהן, אז נישט צוליעב א געלעבטער,
נישט חזק צו מאכען בין איך געקומען... גיין רחל, איך בין געקומען
ביי דיר בעטען - גערעכטיגקייט!

רחל. גערעכטיגקייט ביי מיר? גערעכטיגקייט איז געקומען
בעטען א פרינצעסין ביי איין ארעמער יודעשער
מאכטער, וואס איז שוין צום טויט פערטאדמייילט? און איהר ווילט
מיר איינערעדן, אז דאס איז נישט קיין הלצה? ... נאך א מאל זאג
איך אייך, פרינצעסין, אז איהר זענט געקומען ויך א שפאס מאכען,
און ווען אפילו איך זאל איינערע ווארטער פאר איין אמת רעכענען
און רענקען אז איהר מיינט אז איך וועל אייך צוליעב טהון - איז
דען דא א גרעסערער חזק דער פון?

יעוודאקיע. נישט מיינ טובה מיינ איך, רחל, איך בין געקומען
בעטען פאר מיינ אונגליקליכען מאנן.

רחל. פאר אייער מאנן? פאר דעם טיראן, וואס האט
פארנויטט מיינע יונגע יאהר, פאר דעם, וואס האט
נישט געוואלט פארשאנען דאס לעבען פון מיינ אלטען טאטען, פאר
דעם וואס האט בעליידיגט אייער אייגענעם נאטט און אונזער
הייליגער אמונה? פאר איהם ווילט איהר בעטען? ... א ווי וועגיג
אייגענליעבע האט איהר און ווי גרויס איז אייער ערנדינגונג! א.
דערמאנט נישט נאך אכאל אייער ביטטע פרינצעסין, איך זאל אומזיסט
אפער נישט דארפן שלעכט דענקען איבער אללע קריסטליכע
טאכטער.

יעוודאקיע. דיין בעס איז מיר פארשטאנדליך, און איך האב
אויף דיר נאך קיין פארמינעל נישט, נאר דו מוזט
מיר אויסהאדען, רחל דווא ביזט א טהייערע בלוטע מיט גרינע
בלאמעלעך, וואס דער שרעקליכער טויט וועט זיי באלד פאר דער
צייט אפשיידען... אין אזא שרעקליכער מינוט איז זיך נישט נוס

אויסצומענדיגן... דווא וואונדערסט זיך, וואס איך האב מיר ענטי-
שלאסען זיך צו ערנדינגען, אין נאנצען פארבויגען מיינ אייגענליעבע
און בעטען פאר דעם, וואס איז מיר אונטריי געבליבען?...
פארגעס נישט, רחל, אונזער נאטט הייסט מוחל זיין די פייגד, און
פאר זיי אפילו דאס לעבען אפפערן.

רחל. מוחל זיין דעם, וואס נארט אונז אפ, וואס צוליעב
זיין לייכטזיניגער ליידענשאפט איז ער מפקיר יענעם
לעבען? גיין, פרינצעסין! אויף אזוינעם טאהר מען קיין רחמנות
נישט האבען, אזוינעם מאג מען גריינגען אויפן פייגד, באצאהלען
מיטן טויט פארן טויט... עין תחת עין - אזוי שטעהט געשריבען
אין אונזערע הייליגע ביכער.

יעוודאקיע. צו יונג געהסטו רחל פון דער וועלט... דו ווייסט
נאך נישט, וואס הייסט אזוינס אונזערע דעם, וואס
מע איז צו איהם צוגעבונדען מיט קייטען פון יונגענדיכער ליעבע;
דו קאנסט נאר נישט פארשטעהן, ווי שווער עס איז צו פארלירען
דעם, וואס האט ביי דיר ענטוויקעלט די הייליגסטע געפיהלע פון
א מוטטער... גיין רחל, דו ווייסט נישט ווי ביטטער מיר איז צו
זעהן דאס אומגליק, וואס וועט טרעפן דעם טאטען פון מיינע
קינדער.

רחל. און מיינע אונזשולדיגע געפיהלע, מיינע
הייליגע הפגונגען, דאס זענען דען נישט די קינדער
פון מיינ הארץ? איך האב זיי מגדל געווען, פאר זיי דאס לעבען
געשטרעקט, און צום סוף מווען זיי בלייבען יתומים... גיין! ווער
רוצח קאן איך נישט מוחל זיין, אומקומען מוז ער גלייך מיט מיר!

יעוודאקיע. א ווי נישט אזוי גרויזאם, ליעבעס קינד! פארלעש
דאס גרויסע פייגד פון נקמה, זינדיג נישט געגען
דיין היין קלאהר הארץ, וואס איז נאך יעצט פול מיט ליעבע צו
איהם... א, גיין! לייקען דאס נישט אפ! איך געס פאר עדות בייך

נאמט, אז דו האסט איהם נאך געצט ליעב, און אים נאמען פון
 דער ליעבע בעט איה דין, האב רחמנות אויף איהם, (מע קלינגט)
 האסט ווי די מויערניגע גלאקען קלינגען? דאס פירט מען איהם
 צום משפט פון דער אינקוויזיציאן, (זי קניעט) נאך איין מינוט
 קאן מען איהם פארארמט היילען צום טויט... רעטטע איהם, באלד
 וועט שוין יעדע הילף צושפאט זיין.

רחל. (אין א זיט) וואס קאן איה געצט מוהן? העלף מיר
 דו גרויסער נאמט!

יעוודא קיע. (האפט רחל'ן ביי דער האנד) האב רחמנות רחל,
 ער שטעהט שוין אצונד פאר זיינע שטרענגע
 ריכטער.

רחל. (אין א זיט) א, קיין עצה קאן איה מיר גיט געבען!
 יעוודא קיע. איה בעשוואר דין מיט דעם הייליגען נאמען פון
 דיין נאמט, וואס דו וועסט באלד דארפן שטעהן
 פאר זיין שטוהל אויף דער אמתער וועלט — זיי איהם מוחל! דיין
 האפנונג איז שוין פערלארען, געהט זשע ביי מיר גיט צו מיינע.

רחל. (שטעהט א ביסעל פערטראכט און האפט זיך
 פלוצום אויף) א, גיסט מיינע מרעכען!... איהר
 געהט פרינצעסין, איה וויין... א, גרויס איז נאך מיין ליעבע צו
 איהם... זיין טויט איז פאר מיר שרעקליכער פון מיינעם.

יעוודא קיע. (מיט פרייד) וועסטו איהם רעטטען?

רחל. איין אבנאמט האבען מיר געדיענט, וועלען מיר
 אויך דיענען איין נאמט, דאס איז דער נאמט פון
 ליעבע, דיין באפעהל האר איה, ער הייסט מיר איהם רעטטען,
 און איה וועל עס מוהן.

יעוודא קיע. א, איה באנק דיר איה באנק דיר, געדעל קינד!
 (רודשיערא קומט אריין).

דריטע סצענע

רודשיערא. דער קארדינאל וויל רעדען מיט דער פערזאנלעכע
 הייליגער, און איהר פרינצעסין, דארפט שוין געהן.
 ער געהט אוועק).

יעוודא קיע. דיין ווארט ווערסטו האלטען, מוהיערע רחל?
 רחל. יא, איה וועל איהם רעטטען און דאס וועט מיך
 און מיין טאטען קאסטען דאס לעבען.

יעוודא קיע. ער האבענעם מעדען! נאמט וועט דיר בעצאהלען
 פאר דיין ענדלעך מוהאט... ער וועט דיר שיקען
 זיין רוה, און געבען פח אויסצושטעהן דעם שרעקליכען וויימיג וואס
 ער ווארטעט דין, (זי געהט לאנגזאם ארויס, פון דער אנדערער
 מוהיר קומט אריין דער קארדינאל).

פירטע סצענע

בראני. האר אויס, רחל! באלד וועסטו דארפן אפגעבען
 דעם לעצטען דין וועלכען פארן געריכט פון דער
 הייליגער אינקוויזיציאן, געדעכען דין גוט, מיין קינד... דיין פאטער
 איז שוין פארמשפט.

רחל. שוין? לאז געשעהן דעם אויבערשטענס ווילען...
 איה בין גרייט זיין משפט מיט איהם צו מוהילען...
 נאר פארן טויט וואלט איה געוואלט זעהער א וויכטיגען סוד מכלת זיין.
 בראני. וואס איז פאר א סוד?

רחל. דאס קאן איה נאר אויסוואנען ווען איה וועל שטעהן
 פאר מיינע אללע ריכטער.

בראני. דו מיינסט אונדזי אז דער מיט וועסטו קענען אבי
 ראטעווען עמיצען פון אייך?

ר ח ל . יא, דער סוד איז א הילף פאר דעם, וואס איז דער
טהייערסטער ביי מיר .

בראני . נא, אונדז ?

ר ח ל . פאר מיר איז קיין הילף נישטא !

בראני . בערעכען דיר גוט, מיין קינד... דיר ערווארטעט
א שווערער טויט... צום פארברענגען וועט מען
דיר פארשטעלן.

ר ח ל . איך ווייס עס, מן תסבס וויל גאטט אזוי... זיין
שטראף געהט איך מיט לעבשאפט אן.

בראני . האר מיר אויס, רחל! איך האב שטארק בחמנות
אויף דיר, דו ביזט גאר אזוי יונג, האסט גאר גאר
פונם לעבען נישט גענאכען, דוא ווייסט גאר נישט וואס פאר א
מתנה דאס איז פון גאטט... צו הפקר איז ביי דיר דאס שאנע
זיסע יונגע לעבען, וואס דארף דיר זיין טהייערער פון אללעמען...
מיר רייסט דאס הארץ אויף דיין אומצייטיגען טויט... איך ווייס
נישט אלליין וואס פאר א געפיהלע עס זענען ערוועקט געווארען אין
מיין ברוסט, גאר אזוי ווי א פארבראנענער פח שלעפט מיר צו
דיר איך זאל דיר רעכטען... איך בין גרייט רחל, אלסדינג פון
דיינעמוועגען צו מהון, איצט איז שוין אין דיר געווענט, העלף דו
מיר אלליין אונדז בלייב לעבען.

ר ח ל . האסט א מעזע, קארדינאל! נישט פריינדשאפט
ציערט דיינע ווארטער, גיט בחמנות באדעקט
דיינע ליפפען, דאס מיטשעט דיר דיין געוויסען, דאס פלאגט דיר
דער געדאנק פון דער אכזריות געגען אומשוילדיגע מענשען... ווען
דו זאלסט אין אמת האבען בחמנות אויף מיר, וואלטסטו גיט געזוכט
אזוי שאחן אבצומאהלען דאס לעבען פאר מיר, וואס האט שוין
אין גאנצען אידן האפנונג פערלארען.

בראני . דיין האפנונג אבער איז גאר נישט אין גאנצען

פערלארען, מיין קינד... איך זעה גאר א מאגליכקייט דיר צו
רעטטען... געהט אן די אמתע אמונה פון קריסטוס, וועסטו
באקומען א פפדת צון אונדז גאטט וועט דיר שטענדיק דאס לעבען.

ר ח ל . גאטט? גיין! גיט גאטט הייבט אייך ביי מיר דאס
לעבען צוגעמען, גיט ער דארף עס מיר
שענקען צוריק, ער קאן אייך אויך גיט הייבטען זיין אמת דורך
פייער אונדז שווערדען צו פארברייטען... א יודעש קינד בין איך אונדז
אזוי וויל איך שטארבען! מיין גלויבען, מיין פאלק זענען ביי מיר
טהייער אונדז הייליג!

בראני . זעהסטו דען נישט, רחל, אז אויף דיין פאלק איז
גאטטס צארן אויסגעשטאנען געווארען? זעהסטו
דען נישט, אז דאס קליינע צאנקענדיגע ליכטל פון דיין פינפטער
גלויבען דארף אין גאנצען פארלאשען ווערען פארן גרויסען ליכט
פון דער קריסטליכער רעליגיע?

ר ח ל . גיין קארדינאל, גיט איצט איז דו ציט מיט דיר א
וכוח צו האבען וועלכע רעליגיע איז בעסער, אז
מיר וועלען בירע שטעהן פאר גאטט'ס שמוהל, וועט ער-דער
דיין אמת-צווישען אונדז משפט'ן ווער עס האט רעכט.
בראני . (אין א זיט) א דרך צו רעכטען איז מיר שווער...
(צו רחל) הער גאר אויס מיין לעצט ווארט, רחל!
איך בין עלטער פון דיר, איך ווייס ווי שווער עס איז דעם מענשען
זיך פונם לעבען צו שווערן, איך פארשטעה ווי בוסטער איהם איז
ווען ער טאכט א פאלשען שריט און קאן עס שוין צוריק נישט
האפען... ווען איך בין לעצטען אויפגעבליק וועט דיר דאס לעבען
פארויס גאר א מאל ליעב ווערען, ווען שטעהנדיג אין פייער
וועסטו זיך גיט פיהלען אין פח אויסצוהאלטען די גרויסע שטראף-
וואלטסטו און געשרי געבען צו אונזער גאטט, קאנטו ניצול
ווערען און ווייטער בליהען ווי א שענע רויז.

רחל . מיר שרעקט גיט דער טויט , מיר ציהט גיט צום לעבען . . . און אז דאס פייגער וועט שוין ברענגען ארום מיר , וועל איך אויפהייבען די אויגען צו מיר , און מיט דעם שמע ישראל , וואס מיליאנען ברידער מיינע האבען זייער לעבען געענדיגט , וועל איך איהם אויך מיין נשמה אפגעבען .

בראני . (גיט א צייכען , סאלדאמען קומען אריין און פיהרען אוועק רחל) ברענגט מיר אריין דעם יודען אליעזר !

פֿינפטע סצענע

בראני . (שמעהט פערטראכט און קוקט נאך רחל) דיין לעצטער גאנג איז דאס , רחל ! די שווערד פון דעם טויט האנגט שוין איבער דיין קאפ . . . א , ווי שווער מיר איז צו טראכטען פון דיין ביטערער מזל , דו יונג שיהן בוימערלע ! האסט אלליין אויף זיך קיין רחמנות גיט ! זיך ציהט גיט צום וואסער , דייןע בלעמערלע זאלען זיך קאנען צולאזען און וואקסען . . . איין האפנונג איז מיר נאך געבליבען , מאמע וועט אליעזר זיין קלוגער און וועט רחמנות האבען אויף זיין איין איינציג קינד ! (מע פיהרט אריין אליעזר , בראני גיט א צייכען און די סאלדאמען געהען ארום) .

זעקסטע סצענע

בראני . אומזיסט , אליעזר , האב איך אללע מיינע מיטמערלע אנגענומענעם — זיך און דיין טאכטער צו רעטמען . איך האב אייך נאר גיט געקאנט העלפען , דיין משפּט ווייסט שוין , אצונד שמעהט אויך דיין טאכטער פארן געריכט פון דער הייליגער אינקוויזיציאן , און איך ביידע ערנארטעט איין שרעקליכער

טויט . . . אייך איז נאר אבער איין מיטמערל איבערגעבליבען , איין מיטמערל , וואס קאן אייך דאס לעבען צוריקגעבען , ווארפט אוועק אייער פארפיהרטע אמונה , געמט אן אונזער אמת גלויבען , וועט אייך זיין וואהל אויף דער וועלט און אויך אויף גענער וועלט .

אליעזר . א , וואס האבען מיינע אויגערען געהאט ! וואס פארדערקטו פון מיר , דו אונגעניש ! ווילסט ביי מיר גישט נאר דאס לעבען צוגעמען , ווילסט ביי מיר אויך אוועק-רויבען דאס , וואס איז ביי מיר מדיינער פון אללעמען . . . א , ווי שלעכט דענקסטו פון מיר , ווען דו קאנסט זיך נאר איינגעדען אז צוליעב דעם פינקטערען נארעשען עולם הזה , וועל איך פאלש בלייבען מיין נאטט , און פארשמירען מיינע גרויע האר . . . גיין איידער אזא לעבען — בעסער דער טויט !

בראני . דוא ביזט צו שטאלץ ביי זיך , אליעזר ! א מענשט טאהר גישט זיין אזוי . . . ווען אויף דיר זאל שיינען דאס ליכט פון אונזער גלויבען , וואלט דיין הארץ גיט געווען אזוי הארט , וואלטסט געוויסט , וואס הייסט אזוינס , אונטערטועניג-קייט , ליעבע . . .

אליעזר . א , רעד גיט אזוי מיט מיר ! דייןע פאלשע רעד , שטעבען מיר נאך מער פון דעם אונגענישליכען משפּט , וואס איך האב נאר וואס אויסגעהאט . . . איהר , וואס פארניכט בלוט פון אונשוילדיגע מענשען , איהר , וואס פארפאלגט אונז יודען און לאזט אונז גישט קיין קאפ אויפהויבען , איהר , וואס מיינט אז מיט קוילען און הרגענען קאן מען מחזק זיין איין אמונה , איהר רעדט פון ליעבע , פון אונטערטועניגקייט ? איהר וואס ווילט מיט געוואלד אנטווארפען אייער הנה , איהר , וואס אייערע ראיות זענען שפיזען , אייערע בעווייזע — פייגער , איהר ווילט ווייכער מאכען דאס הארץ פון דעם , וואס איז גרייט מקדש השם צו זיין ? גיין ! פארדערט גיט ביי קיינעם מע זאל אייך גלויבען

אז איהר מיינט דאס באמת... איהר זינדט געגען אלעס הייליגען.
איהר זינדט געגען אייער אייגענעם גאט...

בראני. דיין עקשנות, אליעזר, מאכט דיין טאכטער אונז
גליקליך...

אליעזר. מיין פטחון איז נאר אויף גאט; ה' לי לא אידא.
מה געט לי אדם! ווען גאטס ווילען זאל גיט
זיין, וואלט איך געוויס גיט אומגעקומען... נאר ער וועט איך
דאפפעל בעצאחלען פאר אונז... אונז ווען מיין טאכטער זאל
וועלען אראפ פונם גלייכען וועג, וואלט איך זי מיט מיין אייגענער
האנד אומגעבראכט.

בראני. דו האסט קיין רחמנות גיט אויף דיין טאכטער,
ווען דו ביזט שוין אלט אונז עס איז דיר גיט שווער
זיך צו שידען פון דער וועלט, דארפסטו גיט פארשטעקען אז דיין
טאכטער איז נאך יונג... איהר בלוט וועט פאלען אויף דיין קאפ.

אליעזר. גיין, אויף אייערע קאפ וועט עס פאלען! אייערע
האנד וועלען זיך פארשמידען מיט דעם אומשוולדיג
יונג בלוט... נאר איך בין שטארק ביי מיר, אונז גאט וועט געוויס
שטארקען מיין טאכטער דאס הארץ, זי זאל קאנען זוכה זיין גלייך
מיט מיר רוהיג שטארבען פאר אונזער הייליגער אמונה.

בראני. א, דו האטמאכטער יוד! אין דיין הארצען, געה
אויף, איז אויסגעלאשען דער לעצטער פונק פון
ליעבע צום לעבען, זאג זשע מיר אליעזר, צום לעצטען מאל פראג
איך דיר, האסטו דיר פעסט ענטשלאסען צום שטארבען?

אליעזר. דאס איז מיין לעצטער ווילען, אונז לאז גאטס מיר
פארלאזען ווען איך וועל מיר דער פון אפזאגען...
נאר איידער איך וועל שטארבען, וויל איך מיר נאכס זיין האמשי
אין איינעם פון אונזערע שונאים - די קריסטען... פאר מיר אונז

פאר מיין טאכטער וויל איך מיר אין א קריסט נאכס זיין... אונז
טאקי דיר וועט מיין נאכס טרעפען...

בראני. מיר? וואס רעדסטו, אליעזר?

אליעזר. יא, דיר! מיט וואס פאר א פרייד וועל איך קוקען
אויף דיין טרעכען! ווי זיס וועלען ביי מיר זיין
דיינע ווייטגען! מיט וואס פאר א קאלטע לעבער וועל איך דיר
דאמאלס זאגען: ווארף אונזעך דיין גלויבען ווען גיט, קאן איך אויף
דיר קיין רחמנות גיט האבען... א יא דו ציטערסט? ... דיין פנים
איז יעצט ווייטער פון מיינעם, האמשי דו האסט מיר פארשטעקט
צום טויט...

בראני. א זאג גיכער אליעזר, ווי שפיווען שטעכען מיר
דיינע ווארטער!

אליעזר. מיר באכט זיך, אז גיט נאר מיר אלליין אז
פאשטערט אייגענע אונז גאנצענע צו פארלירען אין
פיער... געדענקסטו דעם טאג, ווען דעם שונאים האנד האט רום
בערויכט אונז אנגעצונדען פון אללע פיער זייטען... געדענקסטו
אז דאמאלס איז אויך געווארען תל פון דיין שאנעם פאלאץ...
דארטען, געדענקסטו וואו דיין קראנק ווייב איז דאמאלס אויס-
געגאנגען... אלעס ביזטו בערויכט געווארען... נאר איין קינד איז
דיר געבליבען... א קליין שאן מיידעלע...

בראני. רעד גיט ווייטער, דו גרויזאמער מענטש! דערוועק
גייסט אין מיין פערזאנלעכע הערץ די שרעקליכע
ערינגערונגען... לאז דער שרעקליכער טאג אויף עבני פון מיין
זכרון ארויס, דער אומגליקליכער טאג, ווען איך האב דאס טהייערסטע
אין מיין לעבען פערלארען.

אליעזר. גיין, גיט אלעס האסטו פארלארען.

בראני. וואס האר איך? וואס זאגסטו?

אליעזר. יא, האסט נאך גיט אללעס פערלארען... איינער פון דיא אייגענע יודען, וואס דאס האסט פון רום ארויסגעטריבען, האט זיך דאס לעבען איינגעשטעלט און דאס קינד פון פייער ארויסגעשלאפעט... מיט די אייגענע האנד, וואס דאס האסט איהם פארנוערט מיט זיי צו ארבייטען אין רום, האט ער א קריסטין מיט מסירת גוף אפגעראטעוועט... יא, איך בין אלליין דאביי געשטאנען... דיין מאכטער לעבט... דעם יודען קען איך...

בראני. וואו איז ער? ווי הייסט ער? זאג מיר גיך!
אליעזר. גיין, דאס וועסטו קיינמאל נישט געוואהר ווערען!
בראני. א רעד, אליעזר, איך באשטראך דיך ביים לעבעדיגען נאטט!

אליעזר. מיינע ליפפען בלייבען פאר דיר פארשלאסען!
בראני. האר מיך אויס, אליעזר! דו האסט אמת געזאגט, אז דיין גקמה וועט זיין גרויס... נאר אזוי שרעקליך האב איך זי מיר גיט פארגעשטעלט... איך בעט דיך, אליעזר, זיי גיט אזוי גרויסאם, האב רחמנות אויף מיר, לאזען דיך רידען מיינע טרערען, (ער קניעט) אט פאל איך דיר צו די פיס און בעט דיך: גיב מיר אפ מיין מאכטער, זאג מיר ווייניגסטנס, וואו איז זי, מוזשע מיך גיט, שווייג גיט, זאג — לעבט זי נאך? יא? זי לעבט?... (אליעזר שאקילט מיטן קאפ) וואו זשע איז זי? (אליעזר שווייגט) א, דא שווייגסט? גרויס איז דיין אבןריות געגען מיר!... דו דערברענט אצונד מיינע פאטערליכע געפיהלע... ביזט דאך אלליין א פאטער, דארפסטו פארשטעהן ווי שווער עס איז צו פארלירען א קינד, נאר דיר איז פארט לייכטער, דו וועסט שטארבען אין איינעם מיט דיין מאכטער, און איך?... איך בלייב לעבען, אבער מיין קינד פארליר איך אויף עבני... זאג זשע מיר אליעזר, ביי דיין לעצטער זעה באשטראך איך דיך, גיב מיר מיין

דוח, מיין גליק צוריק, ווען גיט שטארב איך דא ביי דינע פיס.
אליעזר. (שטאלץ) הא! נאטט געהקט זיך אן פאר מיר!... איך זעה איצט איינעם פון מיינע מלינים קניען פאר מיר! א קריסט בעט ביי איין ארעמען פארטריבענעם יודען רחמנות און יזש... ביי מיין הייליגען נאטט באשטראכטו מיך, איך זאל האנדלען גערעכט געגען דיר? ווי גידדיג, ווי האסליך געהקטו אצונד אין מיינע אויגען אויס... איך וואלט געצט אויך באדארפט פונקט ווי דו שרייען: ווארף אנוועק דיין אמונה, געהט אן מיין גלויבען, וועסטו צוריק געקומען דיין מאכטער, נאר גיין, אעלכע זינדיגע רייד וועל איך נאר פאר מיינע ליפפען נישט ברענגען... דיין אמונה וויל איך נישט אנריהרען, נאר דעם סוד פון דיין מאכטער וועל איך מיט מיר אין קבר מיט געמען.

בראני. אליעזר! געהקטו נישט ווי פון מיינע אויגען ריגען נישט קיין טרערען, נאר גאנצע טייכען בלוט?... איז דען דאס פאר דיר קארג?... קאן דאס נאך נישט קיהלען ביין ביטערען בעס?...
אליעזר. גיין! עס איז נאך וועניג!... נאטט וועט דיר געצאהלען פאר יודעש בלוט, און ווען איך וועל שטארבען, וועט זיך ערשט ביין שטראף אנהויבען.
בראני. מיר בלייבט נאר איבער נאטט בעטען, ער זאל גיט פארלאזען זיין טרייען קנעכט, און איהם מציל זיין פון ביין שטאה! (ער געהט מיט שוואכע שריט ארויס).

יפּענטע סצענע

אליעזר. געה, שרייב אונטער מיין משפט!
איך האב מיר גענוג נוקם געוועהן.

איך האב דיר שטארק פארמשפּט —
 דיין גאנץ לעבן לידען .
 דעם צארן פון בענקען איך דיר אויסגענאמען .
 יא, אצונד קאן איך שוין רוהיג שטארבען ...
 נאר מיין טאכטער ? ...
 מדייערע רחל ! ...
 וואס פאר א שרעקליכער געדאנק
 ברענט מיר מיין שווער און ביטער הארץ !
 אף, ברענט מיר מיין הארץ
 פון דער שרעקליכער נקמה .
 יא, נאר איהר צו ליעב
 זאל איך מיין קינד אומברענגען ...
 א, רחל מדייערע,
 פון גאטס ביזט דו מיר געגעבען,
 מיין שבועה בלייב איך טריי
 דיר הימען דאס גאנצע לעבן .
 נא, קאן איך דען אצונד
 דיר דאס לעבן געהמען ? ...
 ווי טריפט מיין בלוט
 פאר דיר, מיין איינציג קינד !
 א, ווי עס טריפט מיין בלוט
 נאר פאר דיר, מיין איינציג קינד
 ווי קאן איך דען מיט מיינע אייגענע הענט
 דיר די תלנים איבערגעבען ! ...

דיין קול האר איך .
 דיין שוואך און שאן ויס קול :
 ראטעווע מאמע דיין איינציג קינד .
 יונג בין איך גאט ,
 דאס לעבן גלאנצט און שיינט ,
 ראטעווע, פאטער, דיין איינציג קינד !
 א, רחל !
 דוא ביסט ביי מיר, טאכטער מדייער
 א גאט !
 דיר ברענג איך אלליין אום ! ...
 מיט איין ווארט
 שטארען קאן איך דעם משפּט ,
 דאס לעבן דיר אומקעהרען ,
 פון דער שרעקליכער נקמה
 זאג איך מיר אב ,
 יא, אפּשר הייסט גאטס אומ ! ...
 ביים לעבן וועסטו בלייבען ,
 מיין מדייערע טאכטער ,
 יא, לעבן וועסטו בלייבען ,
 איך שוואר ביי גאט : דוא לעבסט !
 קאהר. (פון דרויסען) נאר צום מוים !
 יא, צום מוים
 פארמשפּט די יודען .

גאר אהן רחמנות
פארמ'שפט זיי צום טויט !
אליעזר. וואס פאר א גרויזאם געשריי האר איך
קאהר. צום טויט !
אליעזר. מיין לעבען דארפסט איהר רשעים !
אונזער פלוט פערלאנגט איהר פארם ?
גיין ! גאט לאזט גיט !
איהר נשמה איז זיין קרפן ,
די מצוה נעהם איך גיט צו ...
גיין ! קיין מאל גיט !
מרייט מאכטעו
מיט מיר אינאיינעם
מוקטו שטארבען —
קלאג גאר גיט :
איך — גיין פאטער —
גיב אליין דיו
אזא גרויסע שטראף .
אין מיין קראנק הארץ
האב איך מיט גבורה
דעם גרויסען פחד
מיעף בעגראבען ...
גיין פאלק ישראל וויגשט דאס ,
יא. דאס וויל אונזער גאט .

דער גאט פון אברהם. יצחק ויעקב...
דאס וויל ער !
איצט ברענג איך איהם דעם קרפן
מיט אריין הארץ ;
פאר זיין הייליגען גאטען
מוזען מיר אנגעהערן דעם טויט .
מאהר איך דען שוואה זיין
ביי דער גרויסער הייליגער מצוה ?
גיין , גיין ! קיין מאל גיט !
א. דער גרויסער גאט
וועט מיר געבען כח
אין דעם אויגענפליק ...
איך וועל גאר אהן מורא
אנגעהערן דעם טויט !

(דער פארהאנג פאלט)

פינפטער אקט.

א פרייער פלאץ , פון דערווייטענס שטעהט א גרויסער קעסעל ,
אונטען ברענט א פייער , מאלדאטען שפיעלען א טרויעריגען
מארש , נאך זיי געהען רודזשיערא דער קארדינאל ,
פערשיערענע מאנאכען , אליעזר זיג רחל , ביי דער זייט געהט
נאך דער תליון .

ערשטע סצענע

רודזשיערא. די הייליגע אינקוויזיציאן האט ארויסגעגעבן א

משפט פאר דעם יודען אליעזר און זיין מאכטער רחל. זיי זאלען
אומקומען אין פייער און וואסער.

אליעזר. נא, און דער פרייג?

רודזשיערא. איהם האט מען נאר ארויסגעשיקט פון קאנסטאנץ.

אליעזר. א איהר ניקטטוויידיגע! אין דעם פאלשען משפט

דערקען איך אייך, דעם וואס האט צושטאנען

אונזער פרייליך שטילל לעבען, דעם וואס האט אונז אומזיסט

צום אומגליק געטריבען, דעם מאכט איהר גערעכט? איהר שטענקט

איהם דאס לעבען נאר דער פאר וואס ער איז אייגערער? וואו זשע

איז אייגער אמת? אייגער גערעכטיגקייט? אייגער מענטשענליכע וואס

האט אייך באדארפט בלייבען ירושה פון אייגער ערלענער?

רודזשיערא. דו האסט א טעות יוד, דעם פריינצם אונזשולד

איז הייליג באוויזען...

אליעזר. ער איז אונזשולדיג? א פערשאלטען זאלען ווערען

די ליפפען, וואס האבען איהם פריי געשפראכען!

רחל. דאס האב איך געטוהן.

אליעזר. דו, דו? א דו אומגליקליכע!

בראני. יא, דאס איז זי! נאמט האט זיין מאכטער

געשענקט כח און האט איהר אריינגעשיקט אזא

זין, זי זאל אונז ענטדעקען דעם ריינעם אמת.

אריעזר. א רחל, רחל, וואס האסטו געטוהן?

רודזשיערא. דאס, וואס דו האסט פאר דעם געריכט פריי

און אפגעשליסען געוואלט, דארפסטו איצט מודה זיין

פארן נאנצען פאלק.

רחל! פאר נאמט דעם יודע ממשכות בין איך מיר פארן

מויט מודה: רבילות איז אין נאנצען אלעס

געווען, איין אומשולדיגען מענטשען האב איך אומברענגען געוואלט...

פון לעבע געמוסטשעט, פון קנאה געטריבען, האב איך אלעס

נאר אויסגעטראכט, לעאפאלד איז אבער באמת נים שולדיג, אויף

איהם פאלט גיט די עבירה.

אליעזר. איהר אומגליקליכער לעבע האט ער צו פאר-

דאנקען, וואס ער האט פאר זיין עבירה גישט

געקומען זיין לוי, דעם שונא האט זי אפגעראמעוועט דאס

לעבען און איהר אייגענס האט זי מקריב געווען... מן הסתם

הייסט נאמט אזוי!... (דער תלן געהט צו צו אליעזר און רחל,

בראני. (צום תלן) שמעה! (צום פאלק) ברידער, איידער

די שולדיגע וועלען איבערקומען זייער שטראף,

דארפען מיר נאמט געטוען פאר זייער גשמה.

בראני. א, דוא נאמט,

גרויסער שטארקער נאמט,

נאר דוא קאנסט זיי מוחל זיין,

פון דעם גיהנם געפרייען זיי,

א, פארנעהם אונזער געפעט!

קאהר: גרויסער נאמט,

זי זיי מוחל די זינד

דו פארנעהם אונזער תפלה אצונד,

נאר דו אלליין קאנסט זיי מוחל זיין

און פון דעם גיהנם זיי געפרייען —

האר אונז אויס!

א פאטער, עס איז מיר שרעקליך!... זיי בעזונגען

אונזער פייערדיגע קבר נאך זיי אונזער לעבען...

רחל.

זייער געבעט שניידט מיר מיין ברוסט... א, ווי שווער איז זיך צו
שיידען פונם לעבען! ביטער איז דער טויט... אויף מיר
שוידערט, פאמער, מיין לייב, א, רעטטע מיר ווען דוא קאנסט!
(זי אומארטט אליעזר).

א ל י ע ז ר . (אין א זייט) אט דאס איז דאס איינציגע, וואס
איך האב דער פאר מורא געהאט, מיר האט אכ-
געשראקען דער געדאנק פון איהרע טרערען, אונ איצט זעה איך
זי וויינען, זי קלאגט, זי וויל לעבען... די מינוט איז מיר שווערער
פון דער, וואס ערנווארטעט מיר באלד, (צו רחל) בעט נאטט מיין
קינד, איך קאן דיר אצונד גיט העלפען, נאר ער קאן דיר שטארקען.
נאר ביי איהם איז די ישועה.

ב ר א נ י . האר מיר נאך אויס אליעזר! ווען דו האסט נאר
מורא פאר נאטט ווען, דוא האסט נאר גיט פאר-
געסען, אז דו וועסט באלד זיך דארפן שטעלען פאר זיין הייליגער
שטודל, באשטראך איך דיר, זאלסט מיר פאר ביין טויט מודה זיין,
צו האסטו מיר אפגענארט, צו גיין?...

א ל י ע ז ר . איך האב דיר געזאגט דעם ריינעם אמת, איך
ווייס וואו ביין טאכטער איז אצונד, (דער הלץ
נעהט צו צו רחל) שטעהט! איך וויל איהר נאך איין ווארט זאגען,
(בראני גיט א צייכען, אליעזר פיהרט אוועק רחל'ן אין א זייט) האר
אויס, מיין קינד! אויב דו ווילסט לעבען—קאן איך אלליין שטארקען!

ר ח ל . בלייבען לעבען אהן דיר? וואס רעדסטו פאמער?
אזא לעבען פארשטעה איך גיט! ווען מיר קאנען
אינאיינעם גישט לעבען—מווען מיר האמשי אינאיינעם שטארקען.

א ל י ע ז ר . מיין טהייער ליעב קינד, פארגעס גישט, איצט איז
אונזער לעצטע שעה געקומען, באלד וועלען מיר
זוכה זיין צו שטענען פאר דעם, וואס ווייסט נוט אונזערע געפיהלע...

אין דער שטעלעכער מינוט, וואס מיר דארפן שטארקען מיט אריין
הארץ, מיט איין אמתער וידוי אויף די ליפפען, טארען מיר גיט
פערנעסען, אז נאטט האט ליעב אריינגעם קרפן, אונ דאס לעבען,
וואס מע גיט אכ פאר זיין הייליגען נאמען, טאר זיך נאר גישט
אנקערען מיט דעם זיגדען פאלשען עולם הזה... דאריבער זאג
איך דיר אצונד, מיין טאכטער, צום לעצטען מאהל: טאמער
פיהלסטו זיך גישט אין כח—מיט שמחה מקיים צו זיין די גרויסע
מצוה פון קידוש השם, טאמער פארשטעהסטו אז די טרערען, וואס
איך האב נאר וואס אויף דייע אריינען געזעהן, וועלען זיך ביי
דיר ניסען אויף אויבען געבען פרייערען קעסעל, אונ דו וועסט אויס-
דרענען ביין קאפ אראפצוקוקען אונטען אויף דעם לעבען, וואס
וועט שוין זיין אויף עביג פון דיר אפגעשניטען—איז גלייכער זאלסט
זיך אצונד בארעכענען, דוא דארפסט נאר זאגען איין ווארט—
בלייבסטו לעבען... ווער א קריסטין, רחל, אונ זיי גליקליך, אויב
דוא קאנסט.

ר ח ל . וואס זאגסטו פאמער? איך זאל ווערען א קריסטין?
איך זאל אנגעמען די אמונה פון אונזערע שוואגרים,
וואס טרונען אונז אן ענינים קשים? גיין, טהייערער פאמער, דאס
וועט קיין מאל גישט זיין! קום, איך האב מיר פערסט ענטשלאסען,
דער טויט ווארט אויף אונז ביידע.

א ל י ע ז ר . אין די ווארטער זעה איך דעם ווילען פון אונזער
אללמאכטיגען נאטט... זיי זשע ביי דיר שטארק
מיין קינד, באהארצט אונ פריי זאלסטו קוקען דעם טויט אין די
אויגען אונ ביין הייליגע גשמית וועט אריין גלייך אין גן עדן.

ר ח ל . קום זשע פאמער מיט מיר, ביין האנד וועט מיר
די בעסטע שטיצע זיין פארען טויט... אונזערע
מינוטען זענען שוין געצאהלט, פאמער! ערלויב זשע מיר אצונד
(זי קניעט) דיר צו בעטען זאלסטו מיר מוחל זיין אלסדינג, וואס

איך האב אין מיין קורץ לעבען געזיגדיגט געגען דיר ... יעצט גיב מיר, פאטער, דיין לעצטע ברכה!

אליעזר. אינאיינעם מיט דער ברכה, וואס איך גיב דיר מיט, מיין קינד, שיק איך אויך מיין לעצטע תפלה צום אויבערשטען, ער זאל אונז גיט פארלאזען ביז צום לעצטען אויבערגליק, און זאל זיך גוקס זיין פאר אונזער אונשולדיג בלוט.

רחל. (צום הלין) קום! (אליעזר וויל איהר נאכגען, בראני שטעלט איהם אפ.)

בראני. ביי די לעצטע סעקונדען פון דיין לעבען פאשוואר איך דיר, אליעזר, זאג מיר - לעבט דער יוד, וואס האט גערעכטעט מיין טאכטער? (רחל געהט ארויף אויף די טרעפ.)

אליעזר. ער לעבט! (ער געהט צו צו די טרעפ.)
בראני. ער לעבט? וואו זשע איז ער? זאג מיר זיכער, וואו איז מיין טאכטער? (רחל שפרינגט אריין אין קעסיל.)

אליעזר. דארט איז זי, געהט זי דיר! (בראני פאלט הלשות) איצט קאן איך שטארבען, מיין גרעסטע האב איך דערלעבט נאך פארן טויט.

(דער פארהאנג פאללט)

ענדע

געווען, איין אומשולדיגען מענשען האב איך אומברענגען געוואלט... פון לעבען געמוסטשט, פון קנאה געמריבען, האב איך אללעס נאר אויסגעמראכט, לעאפאלד איז אבער באמת גיט שולדיג, אויף איהם פאלט גיט די עבירה.

אליעזר. איהר אומגליקליכער לעבען האט ער צו פאר-
דאנקען, וואס ער האט פאר זיין עבירה גישט בעקומען זיין לוי, דעם שווא האט זי אפגעראמטעוועט דאס לעבען און איהר אייגענס האט זי פקריב געווען... מן הסתם הייסט נאמט אזוי!... (דער הלין געהט צו צו אליעזר און רחל, בראני גיט א צייכען.)

בראני. (צום הלין) זשטעה! (צום פאלק) ברידער, איידער די שולדיגע וועלען איבערקומען זייער שטראף, דארפען מיר נאמט בעמען פאר זייער גשמה.

בראני. א, דוא נאמט,

גרויסער שטארקער נאמט,
נאר דוא קאנסט זיי מוחל זיין,
פון דעם גיהנם בעפרייען זיי,
א, פארנעהם אונזער געבעט!

קאהר: גרויסער נאמט,

זיי זיי מוחל די זינד
דו פארנעהם אונזער תפלה אצונד,
נאר דו אלליין קאנסט זיי מוחל זיין
און פון דעם גיהנם זיי בעפרייען -
האר אונז אויס!

רחל. א פאטער, עס איז מיר שרעקליך!... זיי בעזיגנען אונזער פייעריגען קבר נאך ביי אונזער לעבען...

זייער געבעט שניידט מיר מיין ברוסט... א, ווי שווער איז זיך צו
שיידען פונם לעבען! ביטער איז דער טויט... אויף מיר
שוידערט, פאטער, מיין לייב, א, רעטטע מיר ווען דו קאנסט!
(זי אומארמט אליעזר).

א ל י ע ז ר . (אין אזויט) אט דאס איז דאס איינציגע, וואס
איך האב דער פאר מורא געהאט, מיר האט אפ-
געשראקען דער געדאנק פון אידעע טרערען, און איצט זעה איך
זי וויינען, זי קלאגט, זי וויל לעבען... די מינוט איז מיר שווערער
פון דער, וואס ערנווארטעט מיר באלד, (צו רחל) בעט נאטט מיין
קינד, איך קאן דיר אצונד גיט העלפען, נאר ער קאן דיר שטארקען.
נאר ביי איהם איז די ישועה.

ב ר א נ י . האר מיר נאך אויס אליעזר! ווען דו האסט נאר
מורא פאר נאטט ווען, דו האסט נאר גיט פאר-
געסען, אז דו וועסט באלד זיך דארפן שטעלען פאר זיין הייליגע
שטודל, באשטראל איך דיר, זאלסט מיר פאר דיין טויט מודה זיין,
צו האסטו מיר אפגענארט, צו גיין?...

א ל י ע ז ר . איך האב דיר געזאגט דעם ריינעם אמת, איך
ווייס וואו דיין טאכטער איז אצונד, (דער תלין
געהט צו צו רחל) שטעהט! איך וויל איהר נאך איין ווארט זאגען.
(בראני גיט א צייכען, אליעזר פיהרט אוועק רחל'ן אין א זייט) האר
אויס, מיין קינד! אויב דו ווילסט לעבען—קאן איך אלליין שטארקען!

ר ח ל . בלייבען לעבען אהן דיר? וואס רעדסטו פאטער?
אזא לעבען פארשטעה איך גיט! ווען מיר קאנען
אינאיינעם גיט לעבען—מוזען מיר האמשי אינאיינעם שטארקען.

א ל י ע ז ר . מיין טהייער ליעב קינד, פארנעם גיט, איצט איז
אונזער לעצטע שעה געקומען, באלד וועלען מיר
זוכה זיין צו שטעהן פאר דעם, וואס ווייסט נוס אונזערע געפיהלע...

אין דער שרעליכער מינוט, וואס מיר דארפן שטארקען מיט אריין
הארץ, מיט איין אמתער וידוי אויף די ליפפען, מאדען מיר גיט
פערנעקען, אז נאטט האט ליעב א ריינעם קרפן, און דאס לעבען,
וואס מע גיט אפ פאר זיין הייליגען נאמען, מאר זיך נאר גיט
אנקערען מיט דעם וינדיגען פאלשען עולם הזה... דאריבער זאג
איך דיר אצונד, מיין טאכטער, צום לעצטען מאהל: טאמער
פיהלסטו זיך גיט אין כח—מיט שמחה מקיים צו זיין די גרויסע
מצוה פון קידוש השם, טאמער פארשטעהסטו אז די טרערען, וואס
איך האב נאר וואס אויף דיינע אויגען געזעהן, וועלען זיך ביי
דיר גיסען אויף אויבען געבען פיינעריגען קעסעל, און דו וועסט אויס-
דרעהן דיין קאפ אראפצוקוקען אונטען אויף דעם לעבען, וואס
וועט שוין זיין אויף עביג פון דיר אפגעשניטען—איז גלייכער זאלסט
זיך אצונד בארעכענען, דו דארפסט נאר זאגען איין ווארט—
בלייבסטו לעבען... ווער א קריסטין, רחל, און זי גליקליך, אויב
דו קאנסט.

ר ח ל . וואס זאגסטו פאטער? איך זאל ווערען א קריסטין?
איך זאל אננעמען די אמונה פון אונזערע שוואים,
וואס טהוען אונז אן ענינים קשים? גיין, מתייערער פאטער, דאס
וועט קיין מאל גיט זיין! קום, איך האב מיר פעסט ענטשלאסען,
דער טויט ווארט אויף אונז ביידע.

א ל י ע ז ר . אין די ווארטער זעה איך דעם ווילען פון אונזער
אללמאכטיגען נאטט... זיי זשע ביי דיר שטארק
מיין קינד, באהארצט און פריי זאלסטו קוקען דעם טויט אין די
אויגען און דיין הייליגע גשמה וועט אריין גלייך אין גן עדן.

ר ח ל . קום זשע פאטער מיט מיר, דיין וואנד וועט מיר
די בעסטע שטיצע זיין פארען טויט... אונזערע
מינוטען זענען שוין געצאהלט, פאטער! ערלויב זשע מיר אצונד
(זי קניעט) דיר צו בעטען זאלסטו מיר מוחל זיין אלסדינג, וואס

איך האב אין מיין קורץ לעבען געוויינט געזען דיר ... יעצט גיב
מיר, פאטער, דיין לעצטע ברכה!

א ל י ע ז ר . אינאיינעם מיט דער ברכה, וואס איך גיב דיר
מיט, מיין קינד, שיק איך אויך מיין לעצטע הפלה
צום אויבערשטען, ער ואל אויגן גיט פארלאזען ביז צום לעצטען
אויגענבליק, אונז ואל זיך גוקס זיין פאר אונזער אונשולדיג בלוט.

ר ח ל . (צום תלין) קום! (אליעזר וויל איהר גאבעהן,
בראני שטעלט איהם אפ).

ב ר א נ י . ביי די לעצטע סעקונדען פון דיין לעבען באשטאנד
איך דיר, אליעזר, זאג מיר - לעבט דער יוד,
וואס האט גערעכטעט מיין טאכטער? (רחל געהט ארויף אויף די
טרעפ).

א ל י ע ז ר . ער לעבט! (ער געהט צו צו די טרעפ).
ב ר א נ י . ער לעבט? וואו זשע איז ער? זאג מיר גיכער,
וואו איז מיין טאכטער? (רחל שפרינגט אריין אין
קעמיל).

א ל י ע ז ר . דארט איז זי, געהט זי דיר! (בראני פאלט הלשות)
איצט קאן איך שטארבען, מיין גקמה האב איך
דעלעבט גאך פארן טויט.

(דער פארהאנג פאלט)

ע נ ד ע

מארק ארנשטיין

ד ע ר

וויזנער בער-הבית'ל

דראמא אין 4 אקטען.

מ א ט א

ווען די שעה'ס פאנטאזיע וואלט זיך מיטן
מיאוס'ן לעבען געוואלט משרך זיין
וואלטען זיי די גליקליכסטע קינדער געבוירען.

ווארשא תרס"ח

MARK ARNSTEIN, NEW YORK, N.Y.

Pert

94